

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

MEGEP

**(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)**

SERAMİK VE CAM TEKNOLOJİSİ

KIRÇIÇEKLERİ 3

ANKARA 2008

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşabilir.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. ZAMBAK MOTİFİ.....	3
1.1. Tanımı	4
1.2. Kullanım Yerleri	6
1.3. Çizim Tekniği	13
UYGULAMA FAALİYETİ	19
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	25
ÖĞRENME FAALİYETİ- 2	28
2. SÜMBÜL MOTİFİ.....	28
2.1. Sümbül Motifinin Tarihte Kullanımı	29
2.2. Sümbül Motifinin Tanımı	30
2.3. Kullanım Yerleri	32
2.4. Çizim Tekniği	51
UYGULAMA FAALİYETİ	57
UYGULAMA FAALİYETİ	61
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	65
MODÜL DEĞERLENDİRME	67
CEVAP ANAHTARLARI.....	70
KAYNAKÇA	71

AÇIKLAMALAR

KOD	211GS0100
ALAN	Seramik ve Cam Teknolojisi
MESLEK / DAL	Çinicilik
MODÜLÜN ADI	Kır Çiçekleri -3-
MODÜLÜN TANIMI	Türk süsleme Sanatları Ana Motiflerinden olan Kır Çiçekleri Grubu Motiflerinden; Zambak ve Sümbül Motifleri ile ilgili temel bilgi ve çizim becerilerinin kazanıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Kır Çiçekleri -2- modülünü almış olmak.
YETERLİK	Kır Çiçekleri Grubu Motiflerini Çizmek.
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile uygun ortam sağlandığında; Türk Süsleme Sanatları ana motiflerinden olan kır çiçekleri grubu motiflerini, asıllarını bozmadan bir bütün olarak ele alıp, estetik bir üslupla, çizim tekniğine bağlı kalarak, çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz. Amaçlar 1. Zambak motifini, motifin aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp, estetik bir üslupla çizim tekniğine bağlı kalarak, çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz. 2. Sümbül motifini, motifin aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp, estetik bir üslupla çizim tekniğine bağlı kalarak, çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Atölye ortamı ve bu ortamda bulunan çizim masası, parşömen kağıdı, resim kağıdı, 0,5 kalem, gönye, cetvel. Ayrıca iş güvenliği ile ilgili ekipmanlar.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Tamamladığınız her faaliyet sonrasında uygulamasını yaptığınız her faaliyet için kendinizi değerlendireceksiniz. Modülü tamamladığınızda öğretmeniniz size ölçme araçlarını uygulayarak kazandığınız bilgi ve becerileri değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci

Türk sanatında kullanılan motiflerin kaynağı, İslamiyet'ten önceki devirlere, Asya'da yaşayan Türk kavimlerine kadar uzanır. Ancak motiflerin çeşitlilik kazanarak farklı üsluplar altındaki asıl gelişimi, şüphesiz İslamiyet'ten sonraki dönemlere rastlar. İslama ait mimari yapı, yazmalar ve çok çeşitli eşyalara kadar herşey büyük bir özenle bezenmiş ve zaman içinde oluşan Türk zevki ve senteziyle kendine has bir Türk sanatı oluşturulmuştur. 16. yüzyıl Türk Çini sanatının doruk noktasına ulaştığı dönemdir.

16. yüzyılın ikinci yarısında sarayın baş nakkaşlarından Kara Memi'nin katkılarıyla yeni bir üslup eklenir. Bu üslup yarı stilize motiflerden oluşan "Naturalist Üslup"tur.

Osmanlının doğaya olan sevgisi, bu sefer de çok çeşitli bahçe çiçeklerini, ağaçları, doğadaki örneklerinden fazlasıyla uzaklaşmadan stilize etmek yönünde gelişmiştir.

Dönemin değerli sanatçıların, çiçek stilizasyonundaki başarıları, ne kadar iyi birer gözlemci olduklarını bizlere kanıtlamaktadır.

Modülün konusu olan zambak ve sümbül motifleri de yarı üsluplaştırılmış çiçeklerdendir. Bu motiflerin incelenmesi ile bize özgü olan çini sanatımızın gelişimi ve değişimi konusunda bilgi sahibi olacaksınız.

Bu motiflerin kaynağı bize atalarımızın gelenek ve göreneklerini, düşünce, zevk ve kültürünü yansıtmaktadır. Klasiklerdeki zambak ve sümbül çeşitleri uygulanarak atalarımızdan kalan bu güzel miras gelecek nesillere ulaştırılacaktır.

Zambak ve sümbül motiflerinin klasik biçimlerini öğrenerek aslına uygun ve estetik motifler çizebileceksiniz.

Bu modülü başarı ile tamamladığınızda çininin en yaygın uygulandığı desen üretimindeki ihtiyacı karşılayacaksınız. Uygulayacağınız çizim teknikleri ile aslına uygun motifler çizerek estetik desenler hazırlayabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ- 1

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında zambak motifini, aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp, estetik bir üslupla çizim Tekniğine bağlı kalarak, çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Bu modülde, hançerli yaprak motifine başlamadan önce;

- Çevrenizdeki konu ile ilgili kaynak kişilerle görüşerek,
- Çevrenizdeki çini dekor atölyeleri ve çini satış mağazalarında bulunan zambak motifli çinileri inceleyerek ,
- Çini ile ilgili kitap, katalog ve broşürlerden zambak motiflerini inceleyerek,
- İnternette konu ile ilgili siteleri araştırarak,

Türk Süsleme Sanatlarında kullanılmış ve kullanılmakta olan zambak motifler ile ilgili bilgi ve resimlerin bulunduğu bir dosya hazırlayınız .

1. ZAMBAK MOTİFİ

XVI. yüzyıl Kanuni devrinde, Sarayın baş nakkaşı Kara Memi tarafından “Naturalist Üslup” ortaya çıkarılmıştır. Naturalist üslup motifleri “yarı üsluplaştırılmış çiçekler” veya “yarı stilize motifler” grubunda yer almaktadır.

Osmanlının doğaya olan sevgisi, bu sefer de çok çeşitli bahçe çiçeklerini, ağaçları, doğadaki örneklerinden fazlasıyla uzaklaşmadan stilize etmek yönünde gelişmiştir.

Kara Memi ve dönemin değerli sanatçılarının, çiçek stilizasyonundaki başarıları, ne kadar iyi birer gözlemci olduklarını bizlere kanıtlamaktadır.

Zambak motifi gibi stilize bazı çiçekler sadece birkaç çizgi darbesiyle tasvir edildikleri halde, hangi çiçekler oldukları kolayca anlaşılabilmektedir. Kullanılan yapraklar da çiçeklerin doğadaki gerçek görünümüne uyar.

Çok eski çağlardan beri, eşsiz güzellikteki çiçekleriyle en sevilen süs bitkileri arasında yer alan Zambak Çiçekleri birbirinin tıpatıp aynı olan alımlı üç taç yaprak ile üç çanak yaprak içerir.

Zambak altı çanak yapraklı olan ve bunlardan dıştaki üçü çanak, içteki üçü de taç bölümünü oluşturan bir çiçek yapısına sahiptir. Resim 1.1’e bakınız

Resim 1.1:Zambak çiçeği

Zambak eski çağlarda bile çok sevilmiş ve çeşitli mimari bezemelere konu olmuştur. Bazı armalarda amblem olarak kullanılan ve saflığın simgesi olan bir çiçektir.

Çini sanatında üsluplaştırılmış olmasına rağmen karakterini kaybetmeyen zambak, desen içinde fark edilebilen zarif bir motiftir.

1.1. Tanımı

Kökten çıkarak uzunca bir dalla yukarı doğru çizilen; genellikle tek sap üzerinde tek bir çiçek olarak yer alan zambak motifi yarı üsluplaştırılmış çiçeklerdendir.

Çoğunlukla tek dalda yer alan çanağın üzerinde, üç sağda, üç solda olmak üzere üst üste binerek yukarıya doğru küçülen altı taç yapraktan oluşan bir motiftir. Motifin çanağına ve tepe kısmına yapılan farklılıklarla zambak motifi çeşitleri oluşur.

Resim 1.2’de aynı desende kullanılmasına rağmen tepe kısmının farklılığıyla çeşitlenen zambak motifleri görülmektedir.

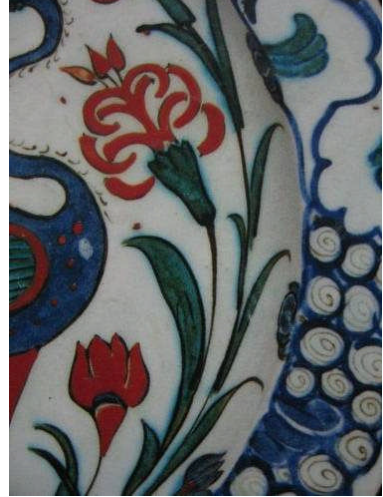

Resim 1.2:Tepe kısımlarının farklılığıyla çeşitlenen zambak motifleri

Resim 1.3 ve 1.4’de görüldüğü gibi aynı desende, çanak ve tepe kısmının farklılığından dolayı iki çeşit zambak motifi kullanılmıştır.

Resim 1.3: Zambak motifi

Resim 1.4: Zambak motifi

Bu motif, yine aynı üslupta kullanılan sümbül motifleriyle karıştırılabilir. Sümbül motifleri tek sap üzerinde birden fazla çiçeğiyle çizilir. Ayrıca zambak, sümbülden büyük olarak çizilen bir motiftir.

1.2. Kullanım Yerleri

Çini desenlerinde kullanılan motifler, desendeki yerlerine göre; ana motifler ve yardımcı motifler olmak üzere iki şekilde kullanılırlar. Ana motifler desende ilk göze çarpan, deseni zenginleştirmek amacıyla kullanılan motiflerdir. Yardımcı motifler ise daha az dikkat çeken, desenin alt kısımlarındaki boşlukları doldurmak amacıyla kullanılan motiflerdir

Zambak motifi yarı üsluplaştırılmış çiçekler grubunda yer alan ana motiflerden birisidir.

Resim 1.5’de görülen yaprak dilimli kenarlı tabak, yaklaşık 1560 yıllarına aittir. 30 cm’lik tabak şu anda Fransa Chateau’da Renaissance Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 1.5: Zambak motifli mavi-beyaz çini tabak

Zemini dolu olan çinilerde motifler boş bırakılarak, motiflerin ön plana çıkması da sağlanmış olur. Klasik çinilerde az sayıda da olsa bu şekilde boş bırakılan zambak motifi, renksiz olarak kullanılmıştır. Motifin çanak ve taç yapraklarındaki yer yer kırmızılıklarla, zambak motifine ve desene canlılık kazandırılmıştır.

Resim 1.5.'de görülen örneğimizde zambak motifinin bir ağaç köküne bağlı olarak üç dal halinde çıktığı görülmektedir. Aslında zambak motifi çoğunlukla kökten tek dal halinde çıkar.

Resim 1.6: Eflatun zeminli 35 cm'lik klasik tabak

Resim 1.6'da görülen 35 cm'lik zambak motifli klasik tabak şu anda İngiltere Oxford'da Magdalen College'de bulunmaktadır.

Resim 1.7’deki görülen yaprak dilimi kenarlı tabak yaklaşık 1575 yıllarına aittir.28.3 cm.lik çini tabak şu anda Portekiz’in Lizbon şehrinde Calouste Sarkis Gülbenkian Müzesinde bulunmaktadır.

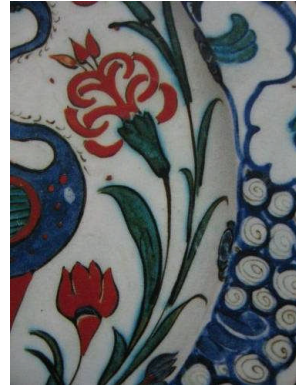

Resim 1.7: Tavus kuşlu ve zambak motifli tabak

Resim 1.7’de görüldüğü gibi aynı desende, çanak ve tepe kısmının farklılığından dolayı iki çeşit zambak motifi kullanılmıştır. Resim 1.8. ve 1. 9 ‘a bakınız .

Resim 1.8: Tavus kuşlu tabaktaki zambak motifi

Resim 1.9.: Zambak motifi

Resim 1.10 'da görülen dışa doğru genişleyen enli kenarlı tabak yaklaşık 1575 yıllarına aittir. Genişleyen enli kenarıyla az rastlanan bir tabak formudur. Resim 1.10'da aynı desende kullanılmasına rağmen tepe kısmının farklılığıyla çeşitlenen zambak motifleri görülmektedir.

Resim1.10:Armalızambakmotifliçinitabak

16. yüzyıl klasiklerinde zambak motifi, tabak ve pano gibi düz formların yanı sıra Resim 1.11’de görülen maşrapa gibi dik formlarda da kullanılmıştır. İznik çinilerinde görülen rölyef halindeki Mercan kırmızılı devir, Türk Çini Sanatının teknik, desen ve estetik açıdan doruk noktaya ulaştığı dönemdir. Zambak motifi; Resim 1.11. de maşrapa üzerinde kullanılan zambak motiflerinde olduğu gibi, çoğunlukla kırmızı renge boyanarak ön plana çıkartılır. Yüksekliği 23.5 cm ve çapı 16.5 cm olan maşrapa yaklaşık 1575 yıllarına ait İznik Klasiklerindendir. Şu anda Portekiz’in Lizbon şehrinde Calouste Sarkis Gülbenkian Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 1.11: Zambak motifli klasik maşrapa formu

Çini desenleri çoğunlukla kenar suyu ve ana desen olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır.

Kenar suyu deseni zenginleştiren ve sınırlarını belirleyen bir çerçeveden oluşur. Çerçeve ile sınırlanan desen ise ana desen olarak adlandırılır.

Resim 1.12’de görüldüğü gibi zambak motifi kenar suyunda da, ana desende de kullanılan yarı üsluplaştırılmış çiçek motiflerindendir. Bu yaprak dilimi kenarlı çukur tabak yaklaşık 1550-1555 yıllarına aittir.

Resim 1.12: 6.5 cm’lik ana desen ve kenar suyu zambak motifli tabak

Resim 1.13’teki kısmen yaldızlı İngiliz yapımı süslemeli, zambak motifli sürahi 1592 yılı damgalıdır. Yüksekliği 25,5 cm olan klasik form şu anda İngiltere Cambridge’de Fitzwilliam Müzesinde bulunmaktadır.

Resim1.13:Zambak motifli sürahi

1.3. Çizim Tekniği

Tüm motif çizimlerinde olduğu gibi zambak motifi çizimlerinde ölçü almak esastır. Ölçü büyüklükleri değişebilir. Önemli olan ölçüye uygun zambak motifini çizebilmektir.

Çizim yapılırken kılavuz çizgiler kullanılmalıdır. Kılavuz çizgilerin yol gösterme amacıyla çizildiğini unutulmamalıdır. Kılavuz çizgilerin üzerine motifin eksen çizgisi çizilir. Eksen çizgisi motifleri pratik ve simetrik çizebilmek için gereklidir. Alınan ölçülere uygun olacak şekilde kılavuz çizgilerini çizmek gerekir.

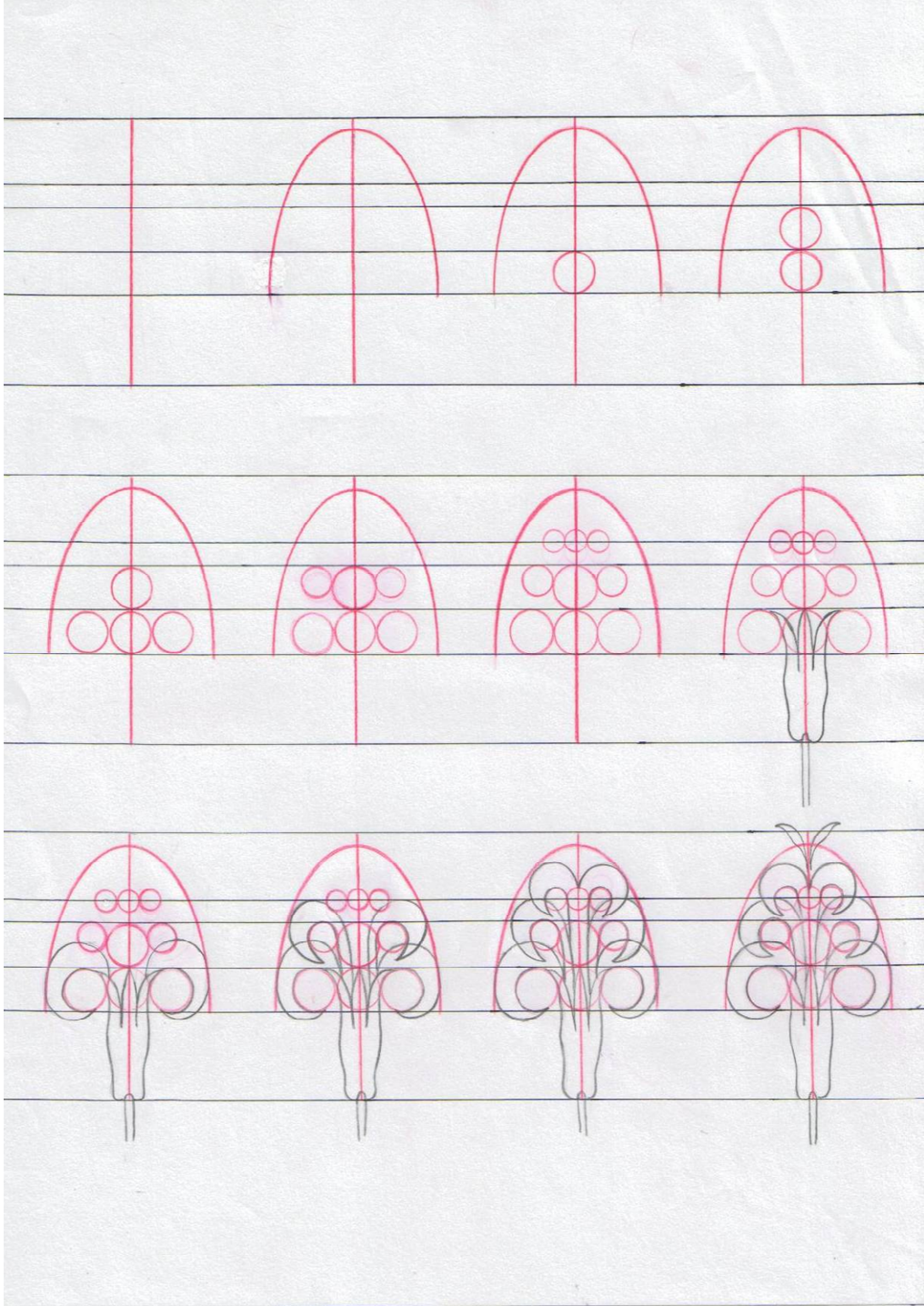
Dördüncü aralığa 10 mm'lik şeridin alt çizgisine değecek şekilde 10 mm.lik daire çizilmelidir. Küçük dairelerin daire şablonu ile daha kolay çizebileceği unutulmamalıdır. Daire şablonunun üzerindeki çizgilerin eksen çizgisi ile çakıştırılması çizim kalitesi açısından önemlidir. Böylece eksen çizgisi ortalananarak daire çizilmiş olur.

10 mm'lik dairenin sağına, soluna ve tam üstüne aynı ölçülerde direler çizilmelidir. Üstteki dairenin tepe çizgisine değecek şekilde sağına ve soluna 0,7 mm'lik daire çizimleri yapılmalıdır. Motifin ikinci kılavuz çizgisini ortalayarak, eksen çizgisinin üzerine 0,5 mm'lik daire çizilmelidir. 0,5 mm'lik dairenin sağına ve soluna aynı ölçülerde daireler ve 20 mm'lik aralığın alt çizgisinden başlayarak çanağın yarısı çizilmelidir. Çanağın diğer yarısı da parşömen kâğıdı eksen çizgisinden katlanarak da çizilebilir.

Çanağın üstüne birinci kat, ikinci kat ve üçüncü kat taç yapraklar elipsi sınırlandırarak kat kat küçölterek çizmeye özen gösterilmelidir. Zambak motifinin tepe, sap kısmı ve dalı işlem basamaklarına uygun olacak şekilde çizilmelidir. Motifi elimiz alışınca ya kadar en az üç kez temize çekmek gerekir. Aslına uygun, estetik motifler çizebilmek için temize çekmenin önemini unutmamak gerekir.

Düz eksen üzerinde zambak motifi çizim tekniklerini Resim 1.14'te görüldüğu gibi işlem basamaklarına uygun olarak çizilmelidir.

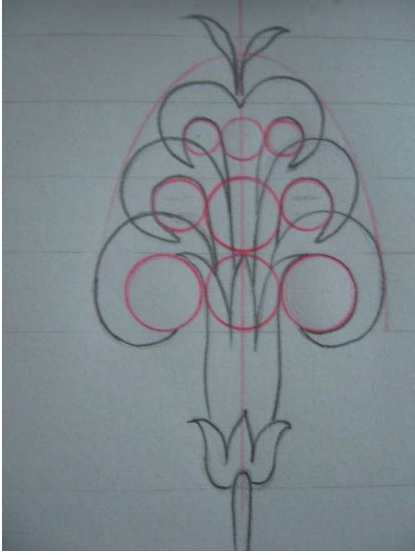

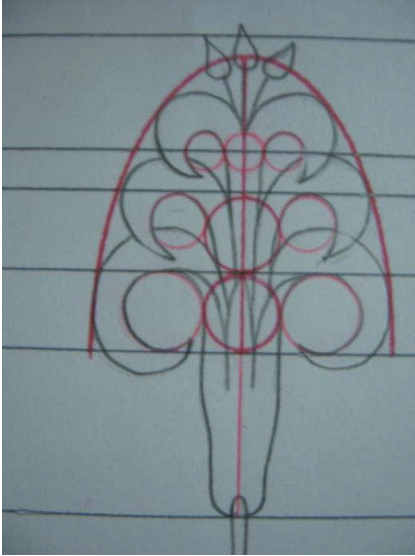
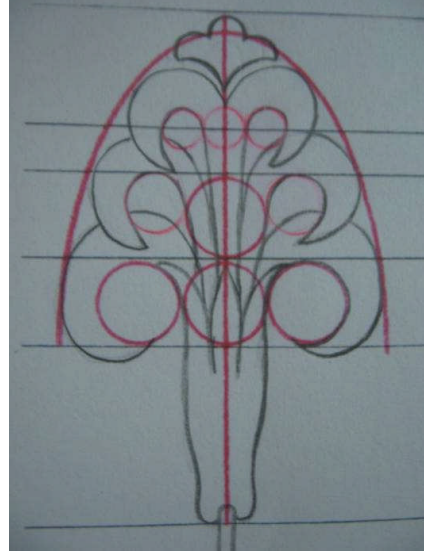
Resim 1.1.4 : Düz eksen üzerinde zambak motifi çizim aşamaları

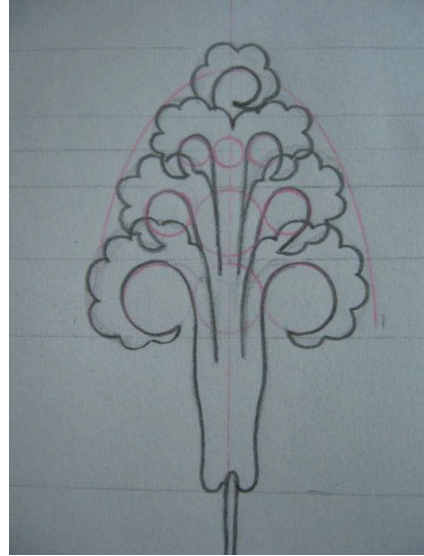
Düz eksen üzerinde iş-işlem basamaklarına uygun olarak çizilen zambak motifi çeşitleri Resim 1.15 ve 1.16’da görüldüğü gibi çizilir. Resim 1.17 -1.18 -1.19 ‘u inceleyiniz .

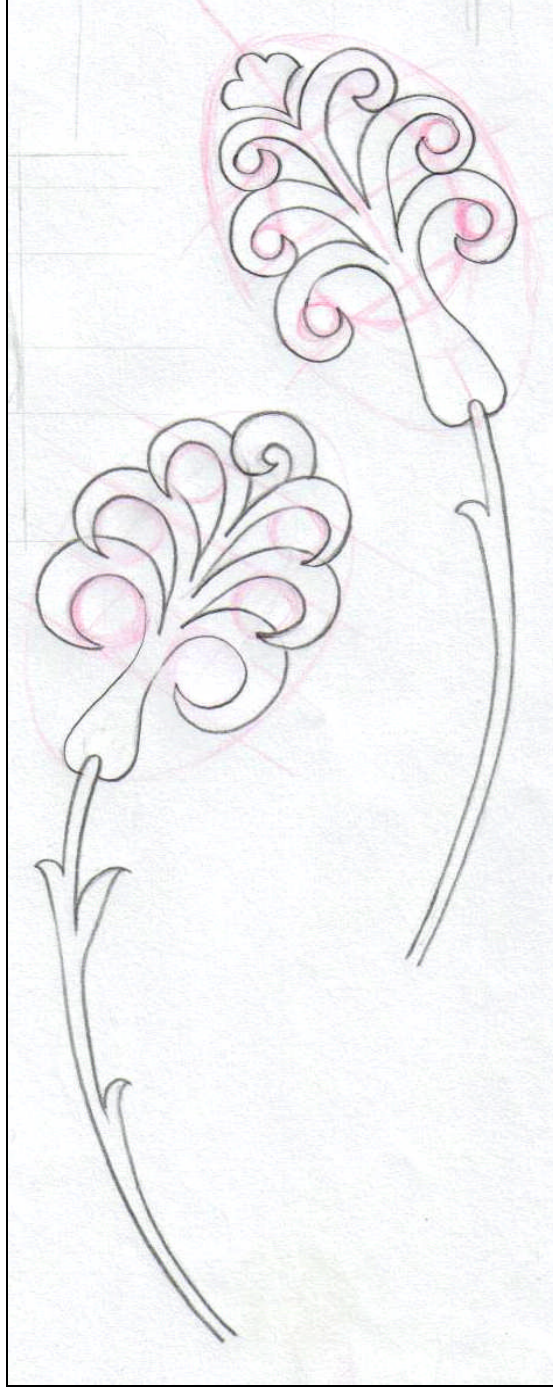

Resim 1.15: Düz eksen üzerinde zambak motifi çeşitleri

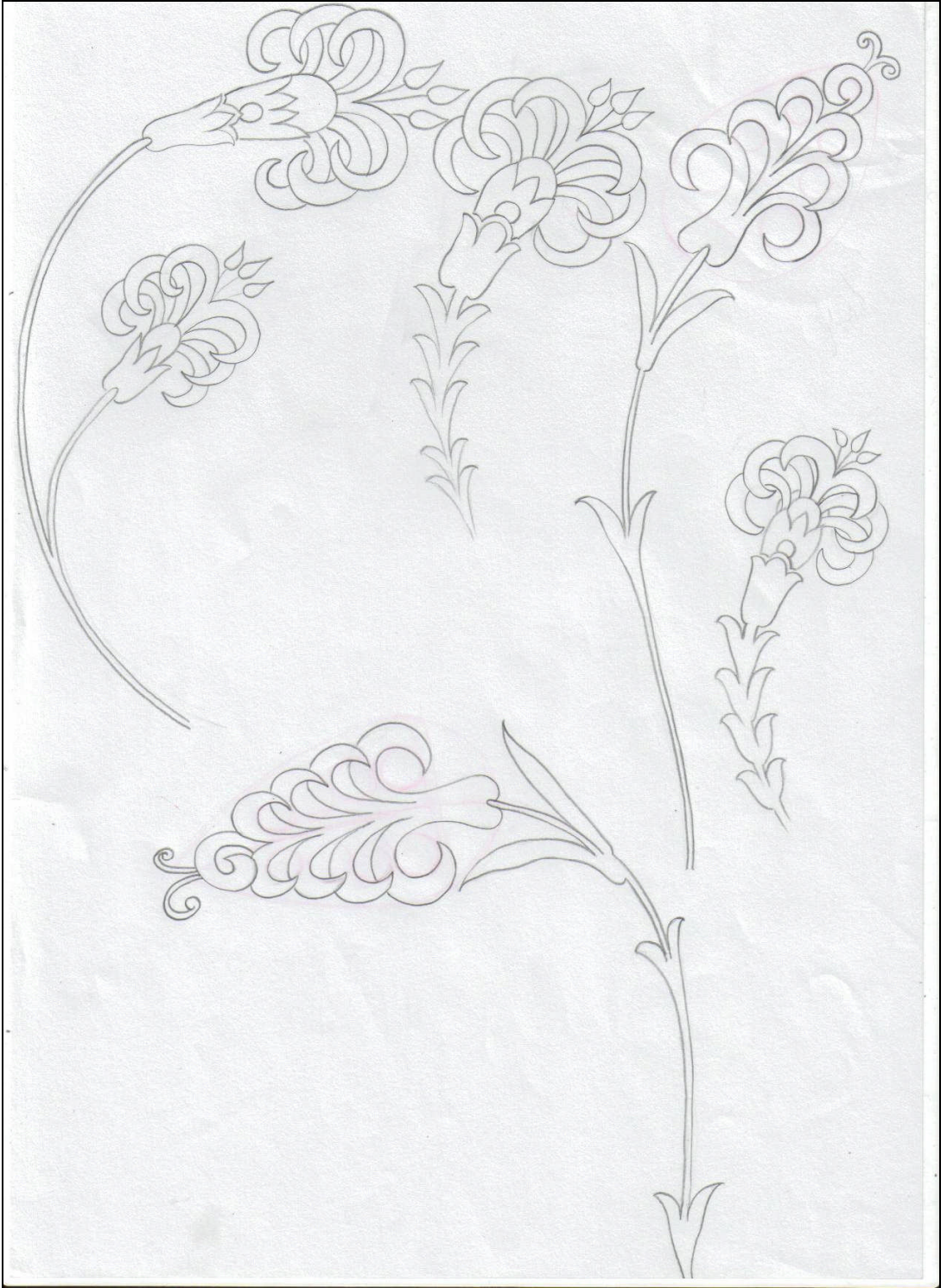
Resim 1.16: Düz eksen üzerinde zambak motifi çeşitleri

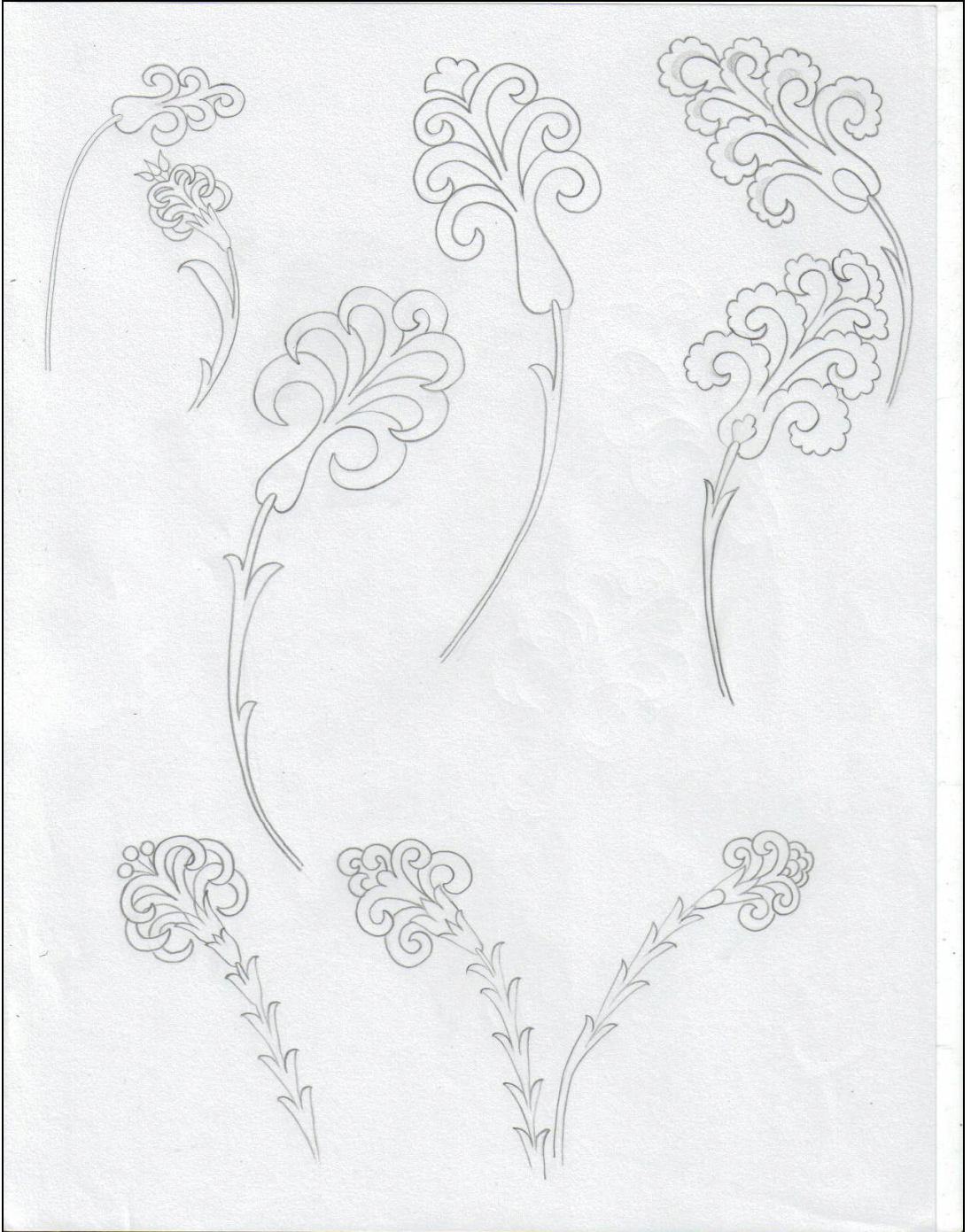
Resim 1.17: Lasiklerdeki zambak motifleri

Resim 1.18: Klasiklerdeki zambak motifleri

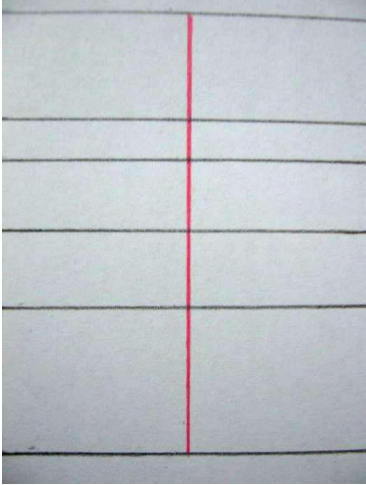

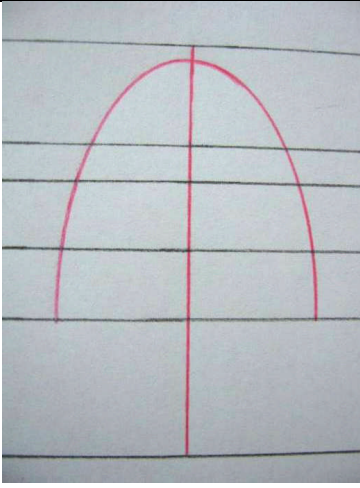

Şekil 1 .19: Klasik çinilerde yer alan zambak motifi çeşitleri

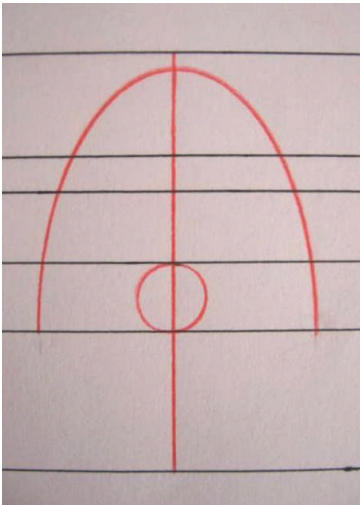

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem basamakları	Öneriler
➤ Kılavuz çizgiler çiziniz.	➤ Parşömen kâğıdının altına resim kâğıdı koymayı unutmayınız. ➤ Parşömen kâğıdının üst kısmında 30 mm pay bırakmayı unutmayınız. ➤ Kılavuz çizgileri gönye ile aşağıda verilen aralıklarla çizmeye özen gösteriniz. ➤ 1a: 20 mm ➤ 1b: 0,5 mm ➤ 1c: 10 mm ➤ 1d: 10 mm ➤ 1e: 20 mm ➤ Aynı ölçüleri tekrar ederek parşömen kâğıdının tamamına kılavuz çizgiler çizmeye dikkat ediniz. ➤ Motif tekrarının önemini unutmayınız. ➤ Çalışacağınız ortamı hazır hale getiriniz. ➤ Parşömen kâğıdının temizliğine dikkat ediniz. ➤ Doğru ve temiz çalışmaya dikkat ediniz. ➤ Elips şabonunu kullanırken üzerindeki çizgileri eksen çizgisi ile karşılaştırmaya özen gösteriniz.
➤ Zambak motifinin eksen çizgisini çiziniz.	
➤ 75 mm.lik elipsi çiziniz.	

- •10 mm'lik aralığa aynı ölçüdeki daireyi çiziniz.

- Üstteki 10 mm'lik aralığa aynı ölçüdeki daireyi çiziniz.

- 0 mm.lik şeridin alt çizgisine degecek şekilde 10 mm'lik daireyi çiziniz.

- Küçük daireleri daire şablonu ile daha kolay çizebileceğinizi unutmayınız.

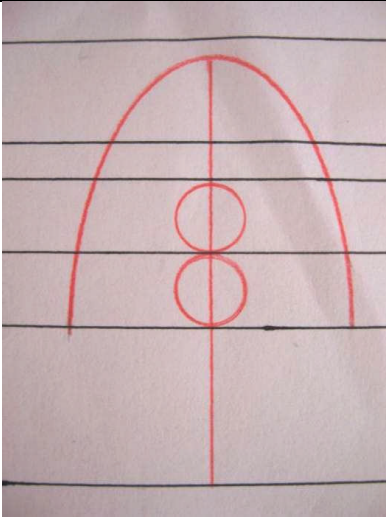
- Böylece eksen çizgisini ortalarak daireyi çizmiş olursunuz

- Daire şablonunu kullanırken üzerindeki çizgileri eksen çizgisi ile çakıştırmaya özen gösteriniz.

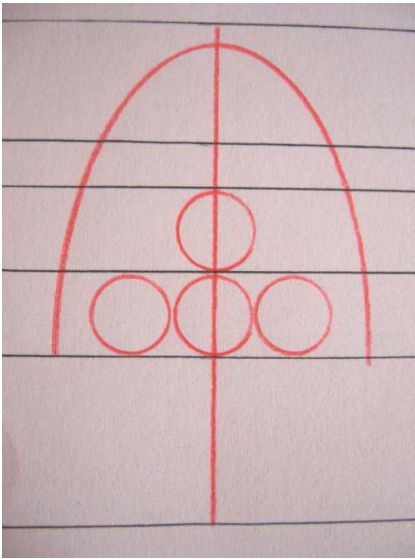
- Simetrik motiflerde motifin her iki tarafının da eşit olması gerektiğini unutmayınız.

- Daire şablonunu dikkatli kullanmaya özen gösteriniz.

- 0,7 mm'lik daireleri üstteki dairenin tepe çizgisine degecek şekilde çizmeye dikkat ediniz.

- Alt dairenin yanına 10 mm'lik daireyi çiziniz.

- 0,7 mm'lik daireleri üst dairenin yanına çiziniz.

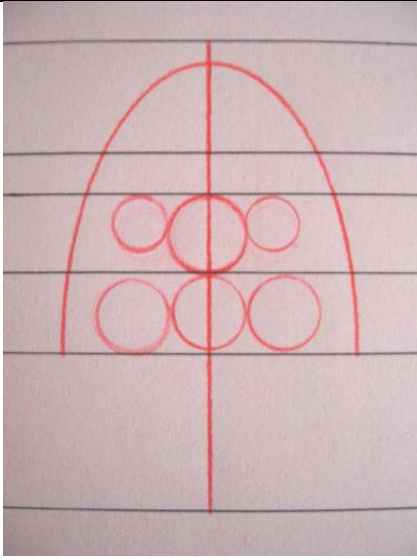
- 0,7 mm.lik dairenin sağına ve soluna aynı ölçülerde daire çizmeye önem veriniz.

- 0,5 mm'lik dairenin sağına, soluna ve tam kılavuz çizgisinin üstüne çizeceğiniz dairelerin aynı ölçülerde olmasına dikkat ediniz.

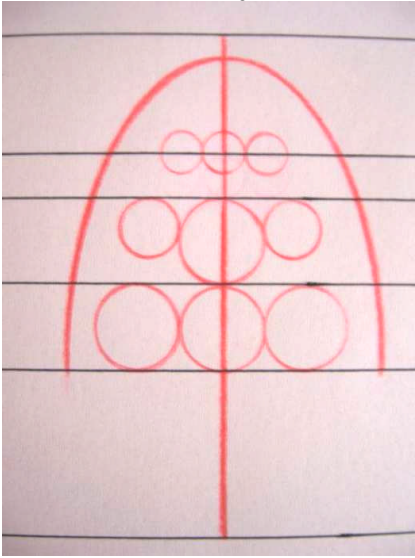
- Motifin üstten ikinci kılavuz çizgisini ortalayarak çizmeye özen gösteriniz.

- Çanağı 20 mm'lik aralığın alt çizgisinden başlayarak çizmeye özen gösteriniz.

- Çanağın üstüne birinci kat taç yaprakları elipsi sınırlandırarak çizmeye dikkat ediniz.

- 0,5 mm'lik daireleri çiziniz.

- Çanak çizimini yapınız.

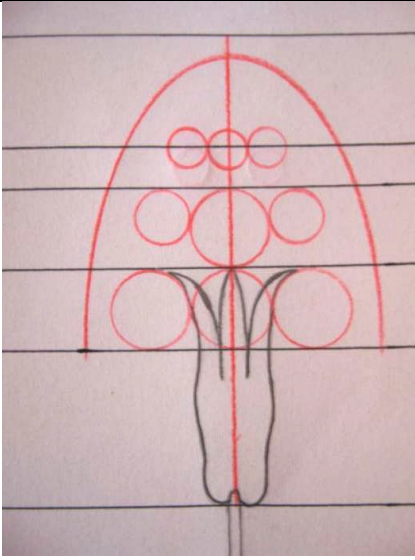
- Motif çizim aşamalarına dikkat etmeyi unutmayınız.

- Taç yaprakları elipsi sınırlandırarak kat kat küçülterek çizmeye özen gösteriniz.

- Estetik çizgiler çizmeye özen gösteriniz.

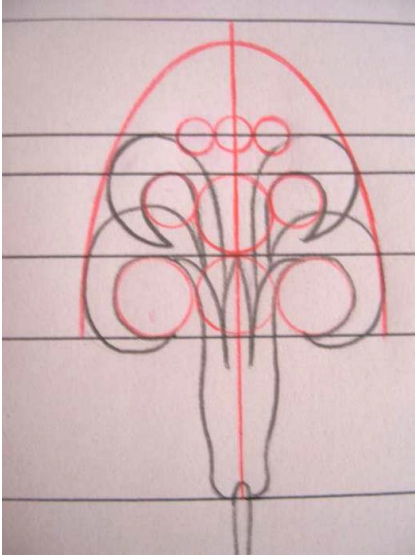
- İkinci kat taç yaprağın üzerine üçüncü kat taç yaprakları elipsi sınırlandırarak çizmeye özen gösteriniz.

➤ Birinci taç yaprağı çiziniz.

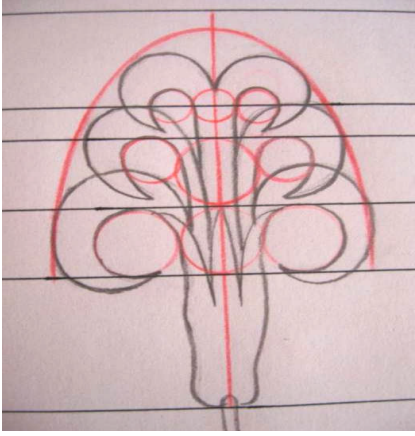
➤ İkinci taç yaprağı çiziniz

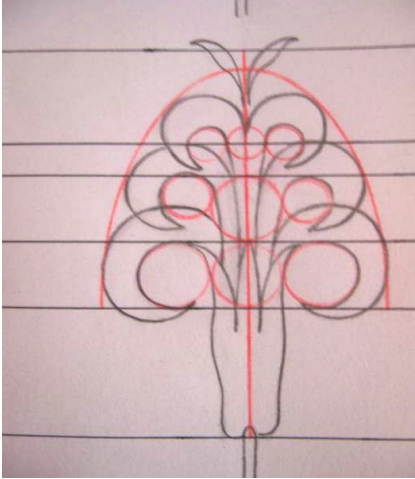
➤ Üçüncü taç yaprağı çiziniz.

➤ Zambak motifinin tepe kısmını farklı şekillerde çizebileceğinizi unutmayınız.

➤ Çizimlerinizin temiz olmasına özen gösteriniz.

- Zambağın tepe kısmını çiziniz.

- Sağa bakan zambak motifini iş işlem basamaklarına uygun olacak şekilde çiziniz.
- Sola bakan zambak motifini iş işlem basamaklarına uygun olacak şekilde çiziniz.

- Parşömen kâğıtlarınızın şeffaf özelliğini kullanarak, motiflerinizi önlü arkalı çizerek temize çekmeye önem veriniz.
- Zambak motifini temize çekiniz. Motifi elimiz alışıncaya kadar en az üç kez temize çekmeye önem veriniz.
- Aslına uygun, estetik motifler çizebilmek için temize çekmenin önemini unutmayınız.
  - Her defasında bir önceki çizimi siliniz.
  - Çizgilerinizin kesik kesik ve ekli olmamasına dikkat ediniz.
  - Çizim aşamalarının her birini tek harekette çizebilmeye çalışınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

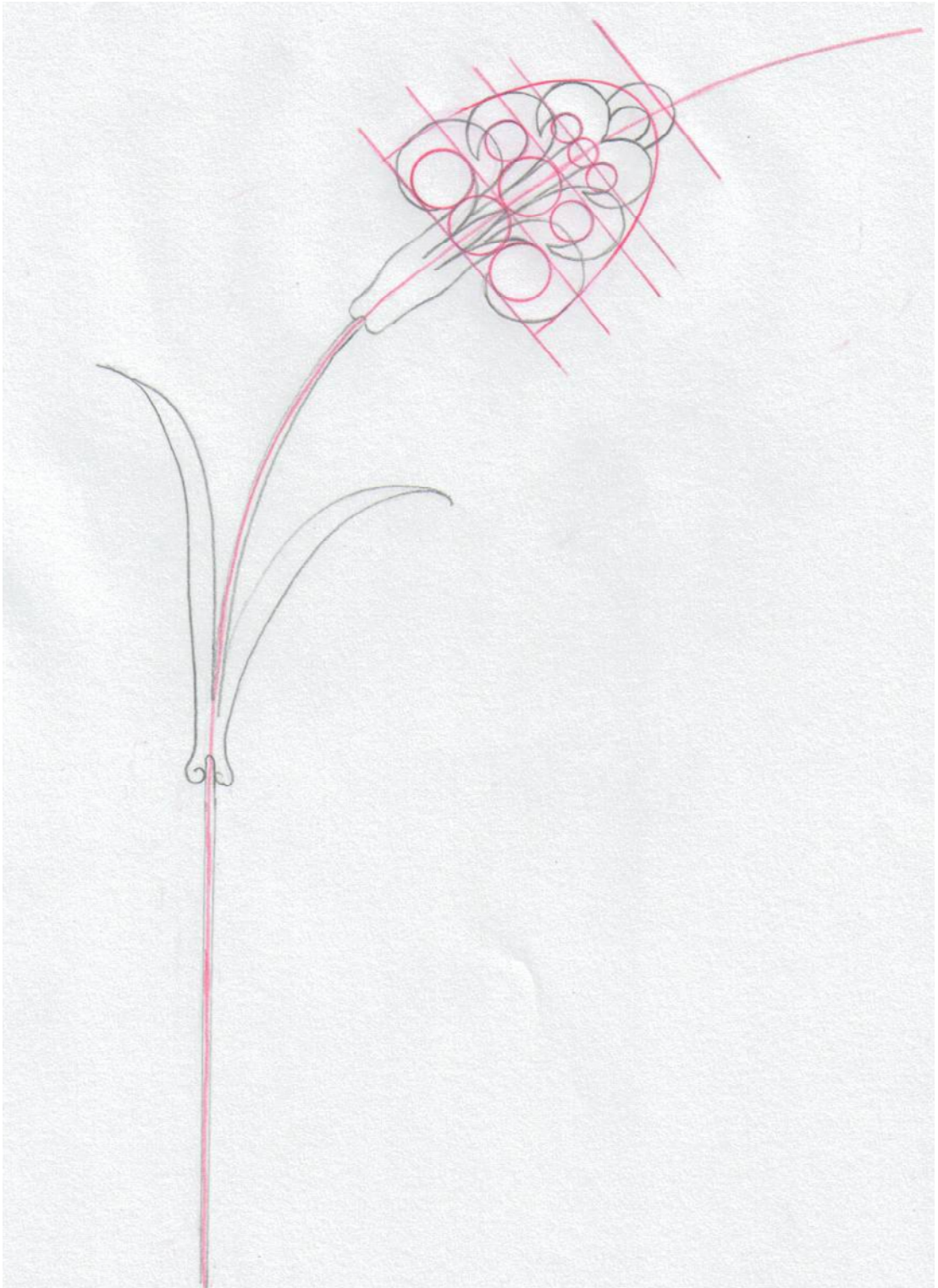
OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Bu faaliyet sonunda kazandığınız bilgileri aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz. (Aşağıdaki sorulardan doğru olan şıkkı işaretleyiniz.)

1. Zambak motifi hangi motif grupları içerisinde yer alır?
A) Yarı stilize motifler
B) Üsluplaştırılmış motifler
C) Yarı natural motifler
D) Soyutlaştırılmış motifler
2. Aşağıdakilerden farklılıklardan hangisi zambak motifinin çeşitlere ayrılmasındaki etkenlerdendir?
A) Dal yaprakları
B) Dal
C) Sap kısmı
D) Tepe kısmı
3. Zambak motifi desendeki yerine göre aşağıdaki gruplardan hangisi içerisinde yer alır?
A) Yardımcı motif
B) Orta motif
C) Ana motif
D) Alt motif
4. XV: yüzyılda çiçek stilizasyonundaki başarılarıyla naturalist üslubu oluşturan nakkaş aşağıdakilerden hangisidir?
A) Musli
B) Kara Memi
C) Baba Nakkaş
D) Levni
5. Aşağıdakilerden hangisi yardımcı motiflerin özelliklerinden değildir?
A) Az dikkat çeker.
B) Desenin alt kısmındadır.
C) Boşluk doldurur.
D) Deseni zenginleştirir.

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı (değerlendirme kriterleri) karşılaştırınız, cevaplarınız doğru ise uygulamalı teste geçiniz. Yanlış cevap verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar ediniz.

UYGULAMALI TEST

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız beceriler doğrultusunda; parşömen kağıtlarınızı A4 ölçülerinde keserek, üst tarafından 20 mm.lik antet çizgisini çiziniz. Antet çizgisinden sonra 20 mm–0,5 mm-10 mm-10 mm-20 mm ölçülerinde aralıklarla kılavuz çizgileri ve eksen çizgilerinizi çizerek, yukarıda çizimi verilmiş olan sağa bakan zambak motifinin iş işlem sırasına dikkat ederek çizimini yapınız.

(Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet” ve “Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.)

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Parşömen kâğıtlarınızı A4 ölçülerinde kestiniz mi?		
Çizimlerinize başlamadan önce sağa bakan zambak motif çizimini incelediniz mi ?		
Parşömen kağıdının altına resim kağıdı koydunuz mu?		
Parşömen kağıdınıza istenen ölçülerde antet ve kılavuz çizgilerinizi çizdiniz mi?		
Kılavuz çizgilerinin üzerine zambak motifinin eksen çizgisini çizdiniz mi?		
75 mm’lik elipsi, çizdiniz mi?		
Alttaki 10 mm.lik aralığın alt çizgisine degecek şekilde 10 mm’lik daireyi çizdiniz mi?		
10 10 mm’lik dairenin sağına, soluna ve tam üstüne aynı ölçülerde daireler çizdiniz mi?		
0,7 mm’lik daireyi üst dairenin yanına, üstteki dairenin tepe çizgisine degecek şekilde çizdiniz mi?		
0,5 mm’lik daireyi eksen çizgisini ortalayarak çizdiniz mi?		
0,5 mm’lik dairenin sağına ve soluna aynı ölçülerde üstten ikinci kılavuz çizgisini ortalayarak çizdiniz mi?		
Çanağı ve sapı 20 mm’lik aralığın alt çizgisinden başlayarak çizdiniz mi?		
Çanağın üstüne birinci kat taç yaprakları çizdiniz mi?		
Çanağın üstüne ikinci kat taç yaprakları çizdiniz mi?		
Çanağın üstüne üçüncü kat taç yaprakları çizdiniz mi?		
Zambağın tepe kısmını çizdiniz mi?		
Motifi temize çektiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “Evet” ise bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ- 2

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında; sümbül motifini, motifin aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp, estetik bir üslupla çizim tekniğine bağlı kalarak, çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz

ARAŞTIRMA

Aşağıdaki araştırmaları yapmanız öğretilecek faaliyeti daha kolay kavramanızı sağlayacaktır.

- Çevrenizdeki konu ile ilgili kaynak kişilerle görüşerek,
- Çevrenizdeki çini dekor atölyelerinde bulunan Sümbül Motifli Çinileri gözlemleyerek,
- Çevrenizdeki çini satış mağazalarında bulunan Sümbül Motifli Çinileri gözlemleyerek,
- Çini ile ilgili kitap, katalog ve broşürlerden Sümbül Motifini inceleyerek,
- İnternette konu ile ilgili siteleri araştırarak,Sümbül Motifi ile ilgili bilgi ve resimlerin bulunduğu bir dosya hazırlayınız.

2. SÜMBÜL MOTİFİ

Akdeniz yöresinde ve Afrika'nın tropik kesimlerinde yabani olarak yetişen bu bitkiler süs bitkisi olarak dünyanın birçok yerine dağılmıştır. Türlerin çoğu tabanda toplanmış düz kenarlı, ince uzun yapraklarıyla dikkati çeker. Yapraksız bir sapın ucunda dik salkımlar oluşturan mavimsi mor, pembe ya da beyaz renkli, hoş kokulu çiçekleri vardır. Resim 2.1. ve 2.2 'ye bakınız.

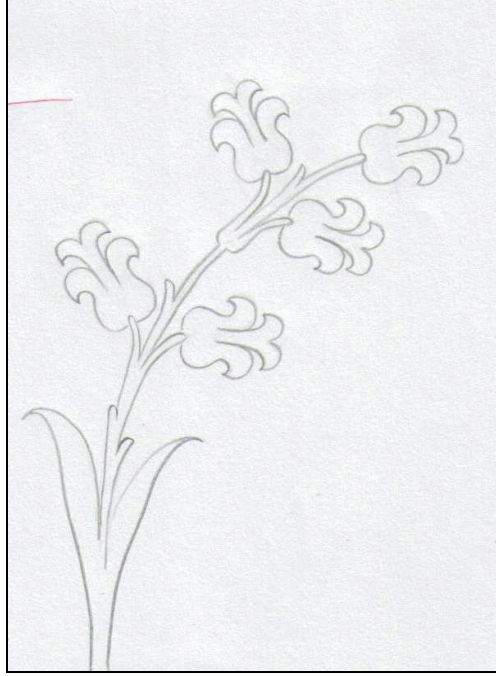
Resim 2.1: Sümbül çiçeği

Resim 2.2: Sümbül çiçeği

Osmanlılar döneminde, lale gibi yetiştirilen, kıymetli bir süs bitkisiydi. Avrupa'ya da Anadolu'dan gitmiştir.

Sümbül motifi çinide doğadaki görünümüne çok yakın çizilmiştir. Resim 2.3.'e bakınız .

Resim 2.3:Sümbül motifi

2.1. Sümbül Motifinin Tarihte Kullanımı

16. yy'da Musli ed Din adının kısaltılmışı olan Musli atölyesi gününün en önemli atelyesidir. Sümbül motifinin yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Çoğunun özelliği sümbül dalları olan birbirleri ile yakından ilişkili, dışbükey ve yaprak dilimi kenarlı bir grup tabak Musli'nin eserleri arasındadır.

Bunların hepsi yeşilimsi siyah konturlarla sınırlanmış, mavi, firuze, mor ve adaçayı yeşili renklerle bezenmiştir. Sümbüller, bulut şeritlerini içine alan rozetler, dalların çevresindeki kancalar ve hançer yapraklar, Musli'nin eserlerinde görülen özelliklerdir. Musli atelyelerindeki Sümbül dallarına olan tutkuları ile tanınan en azından iki sanatçının eserleri 1540'ların sonu ile 1550'lere tarihlendirilmektedir.

Sümbüllü dizide en erken tarihli olarak sümbül çiçeklerinin uçları yukarı doğrudur. "Sümbül Ustası" olarak adlandırabileceğimiz daha verimli ikinci bir ressam bu evreden biraz sonraki grubu yapmıştır. Sümbül ustasının eserlerinin en önemli özelliği mor fırça vuruşlarıdır.

Sümbül ustasının eserlerinde dalga bordürünün işlenişi, sümbüller, sap çiçeklerin diplerini kanca ve morumsu bir siyahın kullanılışı da en belirgin özellikleridir

Sümbül Ustası'nın eserlerinin değişimi belirleyen bir karakteri vardır.

Bu yüzden 16. yüzyılın ikinci yarısında giderek yaygınlaşan sümbül motifinin ve dalga bordürünün kullanımında geleceği haber verir. Dalga bordürü o zamana kadar öncelikle Çin üslubu tabaklara bağlı kalmıştı. Sümbül ressamının eserinde ilk kez dalga bordürünün Osmanlı üslubunda bitkisel bir merkezle birlikte kullanıldığını görüyoruz. Bu kompozisyon yapısı; dalga bordürüyle bitkisel merkezin birleşimi, 16. yüzyıl ikinci yarısının ölçütü olacaktı. Sümbül Ustası'nın eserini yeni bir devri haber vermektedir.

2.2. Sümbül Motifinin Tanımı

Kökten çıkarak yukarı doğru çizilen dalın her iki tarafında yer alan Sümbül motifi yarı üsluplaştırılmış çiçeklerdendir. Resim 2.4'e bakınız .

Sümbül motifi, iki sağda, iki solda olmak üzere üst üste yukarıya doğru küçülen dört taç yapraktan oluşan bir motiftir. Motifin çanağı ve taç yaprakları bütün olarak çizilir. Motifler tek dal üzerinde aşağıya veya yukarıya doğru hepsi aynı yönde olmalıdır. Sümbül motiflerinin yönleri ve dal üzerindeki sıklık- seyreklilikleriyle motif çeşitleri oluşur.

Resim 2.4: Sümbül motifi

Bu motif, yine aynı üslupta kullanılan zambak motifiyle karıştırılabilir. Sümbül zambaktan küçük olarak çizilen bir motiftir. Ayrıca sümbül motifleri tek dal üzerinde birden fazla çiçeğiyle çizilir. Resim 2.5'i inceleyiniz .

Resim 2.5: Sümbül motifi

2.3. Kullanım Yerleri

Resim 2.6’da görülen kenarsız düz tabak yaklaşık 1550 yıllarına aittir. Çapı 28.8 cm olan klasik tabak şu anda İngiltere Oxford’da Ashmolean Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 2.6: ümbül motifi ile merkezlendirilen çini tabak

Resim 2.7’de görülen yaprak dilimi kenarlı tabak yaklaşık 1550 yıllarına aittir. Çapı 37.4 cm olan tabak şu anda İngiltere Londra’da British Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 2.7:ümbül motifi ile zenginleştirilen çini tabak

Yukarıdaki tabaktan alınan sümbül motifi ayrıntısı Resim 2.8’de görülmektedir.

Resim 2.8 : Sümbül motifinin yakın plan görüntüsü

Resim 2.9’da görülen kenarsız düz tabak yaklaşık 1550 yıllarına aittir. Çapı 33.5 cm olan klasik tabak İngiltere Londra’da Victoria& Albert Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 2.9: Sümbül motifi ile zenginleştirilen çini tabak

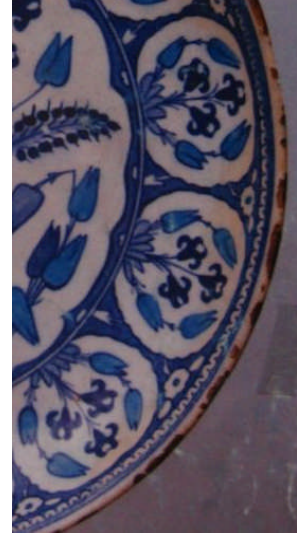
Resim 2.10'da görülen kenarsız çukur tabak yaklaşık 1535-40 yıllarına aittir. Çapı 32.8 cm olan klasik tabak şu anda İngiltere Londra'da Victoria and Albert Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 2.10: Üst taç yaprakları içe doğru kıvrılan farklı sümbül motifli bir tabak

Yukarıdaki çini tabağın ana deseninde ve kenar suyunda kullanılan sümbül motifleri Resim 2 .11 . 'de yakından görülmektedir.

Resim 2.11: Ana desende ve kenar suyunda sümbül motiflerinin kullanıldığı klasik tabak

Aşağıda çini tabak üzerinde bulunan sümbül motifi Resim 2.12’de yakından görülmektedir.

Resim 2.12: Ana desende sümbül motiflerinin kullanıldığı klasik tabak

Resim 2.13'te görülen yaprak dilimi kenarlı çukur tabak yaklaşık 1560 yıllarına aittir. Tabakın ortasındaki servi ile yarı gizlenmiş bulut şeridi Musli'nin çevresine bağlanabilen seramikleri anımsatmaktadır. Bu, bu tabağı 1550'lerin özellikle Sümbül Ustası'nın eserlerine bağlayan tek özellik değildir. Dalga bordürünün işlenişi, sümbüller, sap çiçeklerin diplerini bağlayan kanca ve morumsu bir siyahın kullanılışı da erken grubu anımsatmaktadır. Çapı 35 cm.lik klasik tabak şu anda Danimarka Kopenhag'da C. L. David Koleksiyonunda bulunmaktadır.

Resim 2.13: Sümbül motifli 35 cm'lik çini tabak

Resim 2.14'te görülen klasik tabak yaklaşık 1575 yıllarına aittir. Çapı 32 cm olan tabak şu anda Nihal Kuyaş Koleksiyonunda bulunmaktadır.

Resim 2.14: Sümbül motifli 32 cm.lik çini tabak

Resim 2.15’de görülen klasik tabak yaklaşık 1565-70 yıllarına aittir. apı 31 cm olan tabak şu anda Fransa Chateau’da Renaissance Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 2.15: Sümböl motifli 31 cm.lik çini tabak.

Resim 2.16’da görülen kenarsız düz tabak, yaklaşık 1575 yıllarına aittir. Çapı 37 cm olan klasik tabak İtalya Cenova’da bulunmaktadır.

Resim 2.16 . Sümbül motifli 37 cm.lik çini tabak

Yukarıdaki tabaktan alınan sümbül motifi ayrıntısı Resim 2.17’de görülmektedir.

Resim 2.17: Sumbül motifinin yakın plan görüntüsü

Resim 2.18’de görülen kenarsız tabak yaklaşık 1585 yıllarına aittir. Çapı 30.8 cm olan klasik tabak Fransa’da Sevr’de National de Ceramique Müzesinde bulunmaktadır. Tabağın ortasına Rumilerle hurdelenmiş sürahi formu yapılmıştır. Ana desenin en dış kenarları aşağı doğru bakan sümbüllerle süslenmiştir.

Resim 2.18: Sümbül motifli 30,8 cm.lik çini tabak

Resim 2.19’da görülen geniş kenarlı düz tabak, yaklaşık 1575 yıllarına aittir. Çapı 30 cm olan klasik tabak şu anda İngiltere Londra’da Özel Koleksiyonda bulunmaktadır. Merkezinde karanfil demeti bulunan tabak, aynı motiflerle bezenmiş simetrik bir desenden oluşmaktadır.

Resim 2.19: Sümbül motifli 30 cm’lik çini tabak

Resim 2.20’da görülen klasik tabak yaklaşık 1575 yıllarına aittir. Çapı 29.8 cm olan tabak şu anda İngiltere Oxford’da Ashmolean Müzesinde bulunmaktadır.

Klasik tabak deseninin sol tarafının tamamı karanfil motifleri ile süslenmiştir. Desenin sağ ortasında ise aşağıya doğru bakan sümbül motifleri yer almaktadır.

Resim 2.20: Sümbül motifli 29,8 cm'lik çini tabak

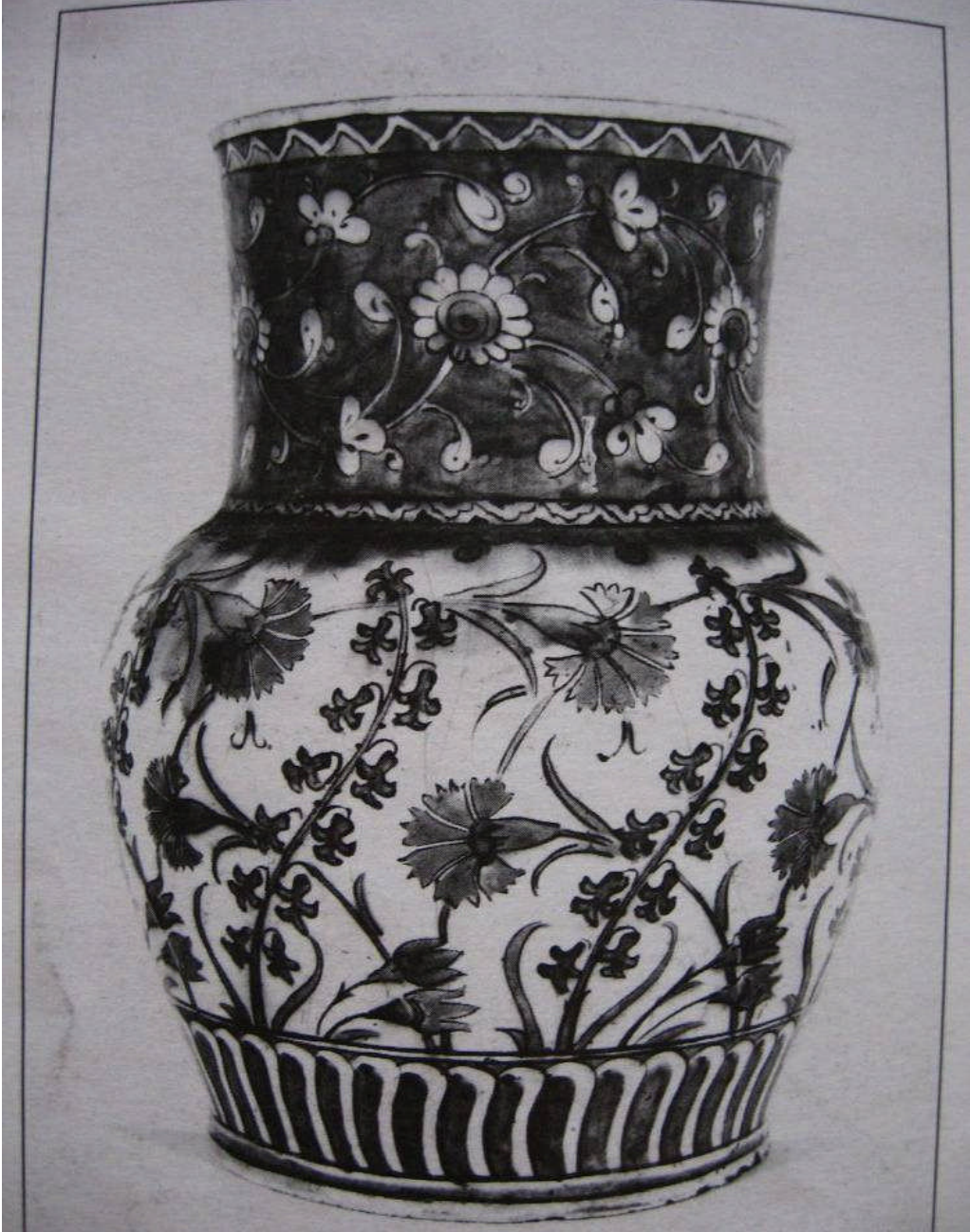
Sümbül motifleri tabak form desenlerinde kullanıldığı gibi dik mamüllere hazırlanan desenlerde de kullanılmaktadır. Resim 2.21'deki Klasik vazo yaklaşık 1560–65 yıllarına aittir. Yüksekliği 45 cm olan vazo şu anda Londra'da Özel Koleksiyonda bulunmaktadır.

Resim 2.21:.. Sümbül motifli 45 cm yüksekliğindeki ini vazo

Klasik kavanoz yaklaşık 1550 yıllarına aittir. Resim 2.22'deki yüksekliği 26.5 cm olan kavanoz şu anda Fransa Paris'te Louvre Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 2.22: Sümbül motifli 26,5 cm yüksekliğindeki çini vazo

Resim 2.23'te görülen maşrapa yaklaşık 1575 yıllarına aittir. Yüksekliği 22.5 cm, çapı 11.3 cm olan maşrapa şu anda Portekiz Lizbon'da Gülbenkian Müzesinde bulunmaktadır.

Resim 2 .23: Sümbül motifli çini maşrapa

Sümbül motifleri, pano desen çizimlerinde de kullanılmaktadır .Resim 2.24 ve 2.25 ‘i inceleyiniz .

Resim 2.24: Sümbül motifli çini pano

Resim 2.25: Klasik çini panodaki sümbül motifi ayrıntısı

Resim 2.26 da sümbül motifli pano deseni gör÷lmektedir.

Resim 2.26 : Sümbül motifli pano

2.4. Çizim Tekniği

Tüm motif çizimlerinde olduğu gibi sümbül motifi çizimlerinde ölçü almak esastır. Ölçü büyüklükleri değişebilir. Önemli olan ölçüye uygun sümbül motifini çizabilmektir.

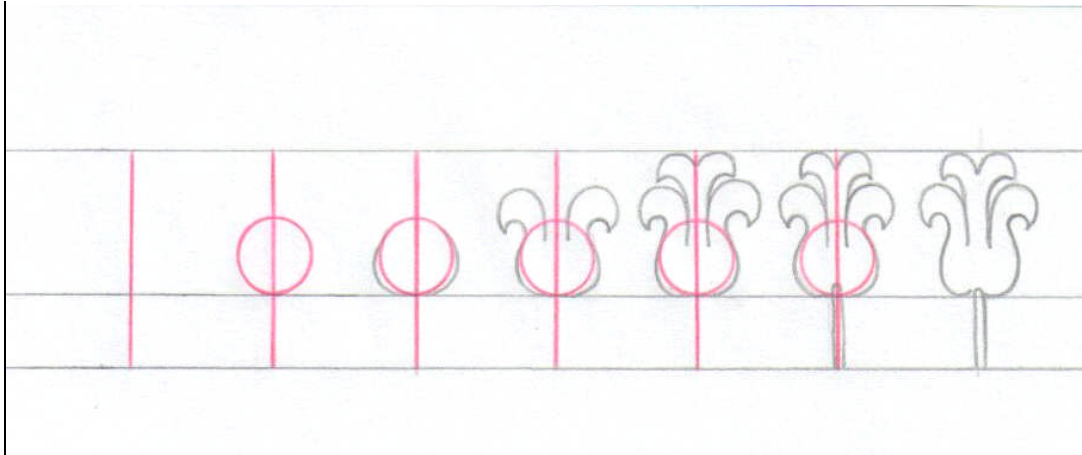
20 mm'lik ve 10 mm'lik aralıklar ile kılavuz çizgiler çizilmelidir. Kılavuz çizgilerin üzerine motifin eksen çizgisi çizilmelidir. Eksen çizgisi motifleri pratik ve simetrik çizabilmek için gereklidir. 20 mm.lik şeridin alt çizgisine degecek şekilde 10 mm.lik daire çizilmelidir.

Dairenin alt kısmını bombeleştirerek çanak çizimi yapılmalıdır. Sonra çanağın üstüne taç yapraklar çizilmelidir. Sümbül motifi zambak motifine benzemektedir Bu nedenle zambak motifi çizimine el alıştığı için sümbül motifi daha kolay çizebilecektir.

Çanak yaprakların üzerine taç yaprakların çizilmelidir. Taç yaprakların çanak yapraklardan daha küçük çizilmesi gerekmektedir. Motifin sap kısmı ve dalı daha sonra çizilmelidir.

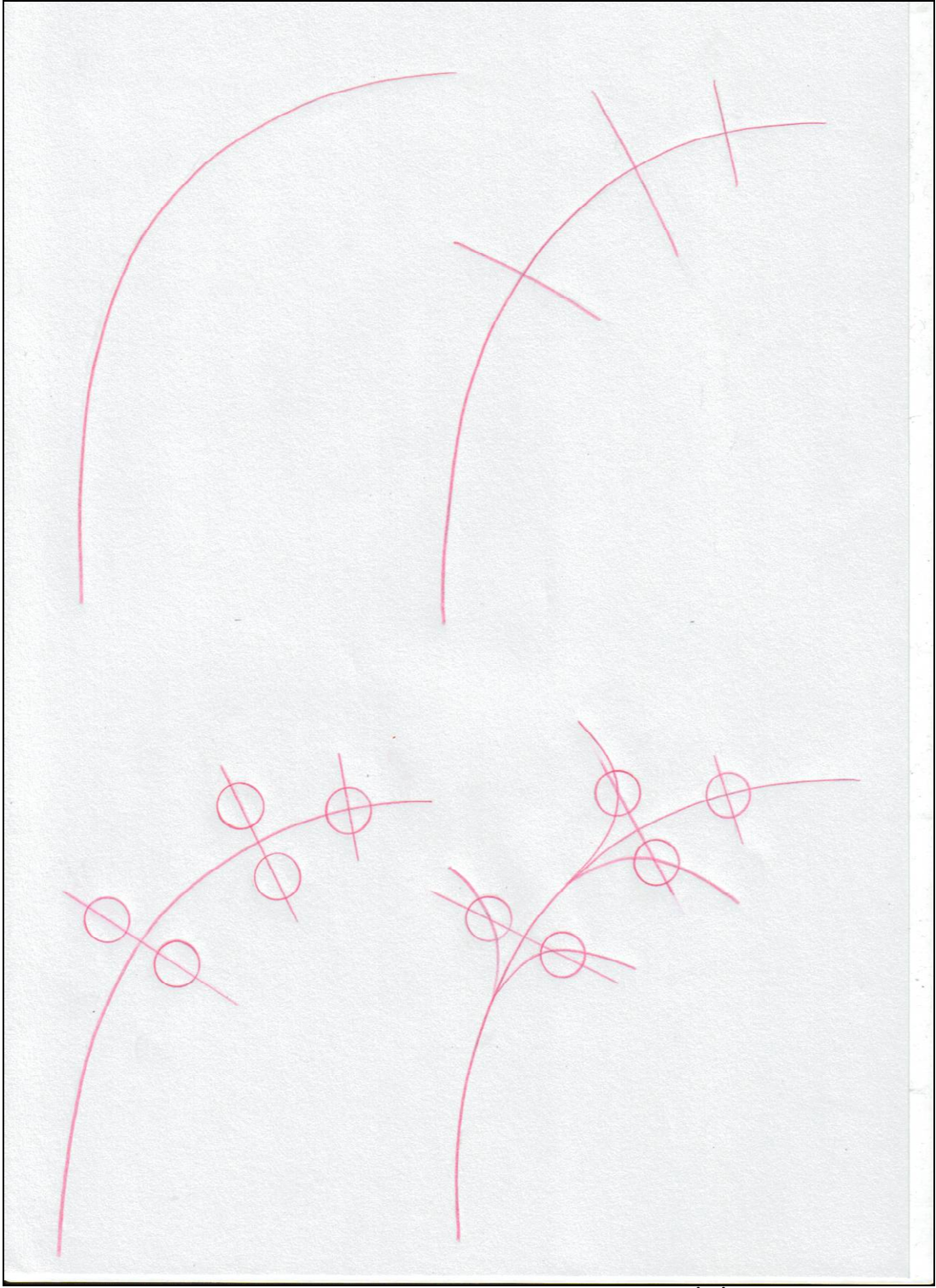
Motif en az üç kez temize çekilmelidir. Aslına uygun, estetik motifler çizabilmek için temize çekmenin önemini unutulmamalıdır.

Aşağıda Resim 2.27 'de düz eksen üzerinde sümbül motifinin çizim aşamaları görülmektedir. Resim 2.28 ve 2.29 'da dal eğrisi üzerinde yukarıya bakan üç katlı sümbül motifi çizim aşamaları görülmektedir. Resim 2.30 'da dal eğrisi üzerinde aşağıya bakan üç katlı sümbül motifi çizim aşamaları görülmektedir. Resim 2.31 ve 2.32 'de dal eğrisi üzerinde aşağıya bakan sekiz katlı sümbül motifinin çizim aşamaları verilmiştir.

Resim 2.27: Düz eksen üzerindeki sümbül motifinin iş-işlem basamakları

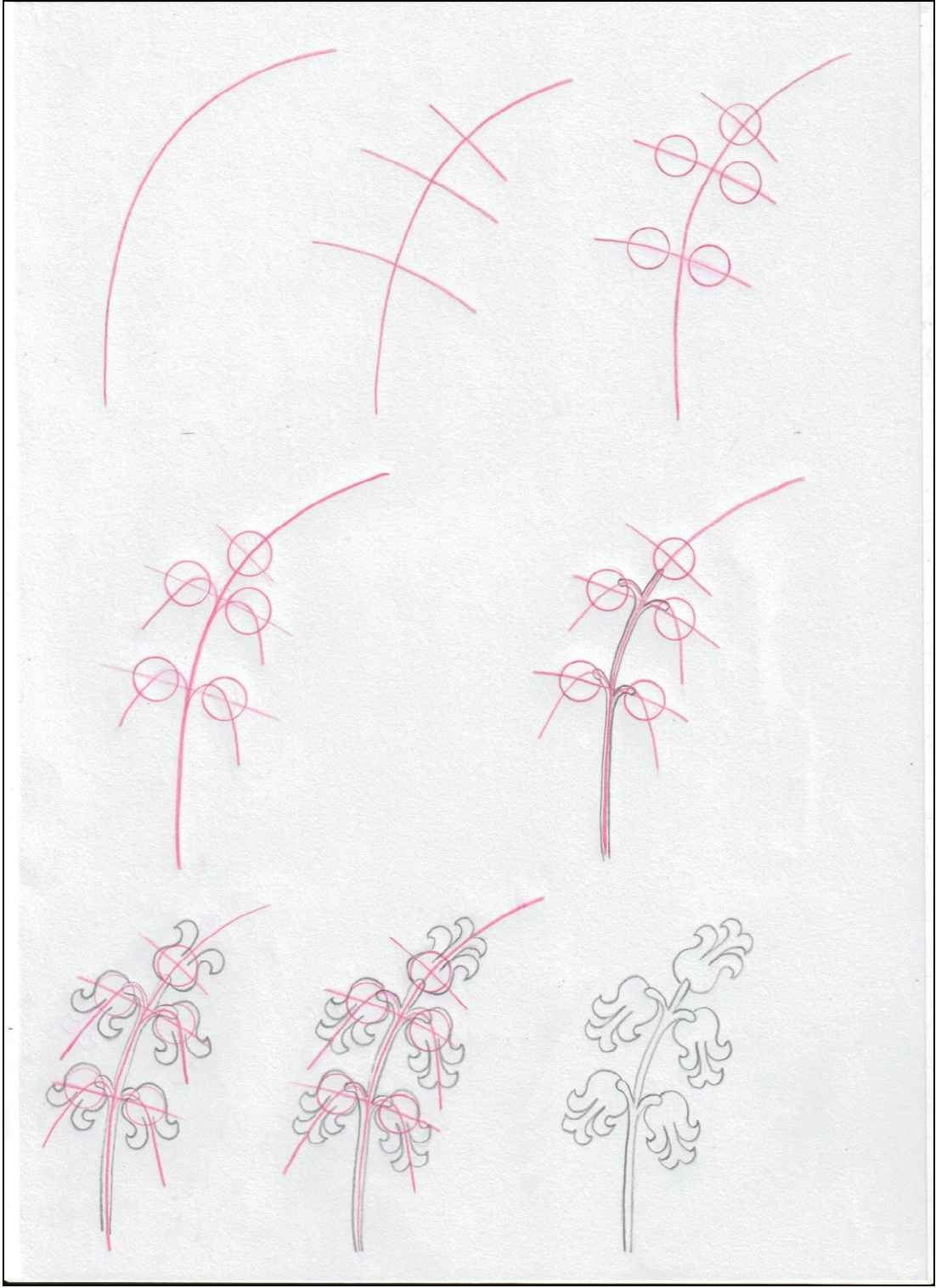

Şekil 2.28: Dal eğrisi üzerinde aşağıya bakan üç katlı sümbül motifi İş-İşlem basamakları

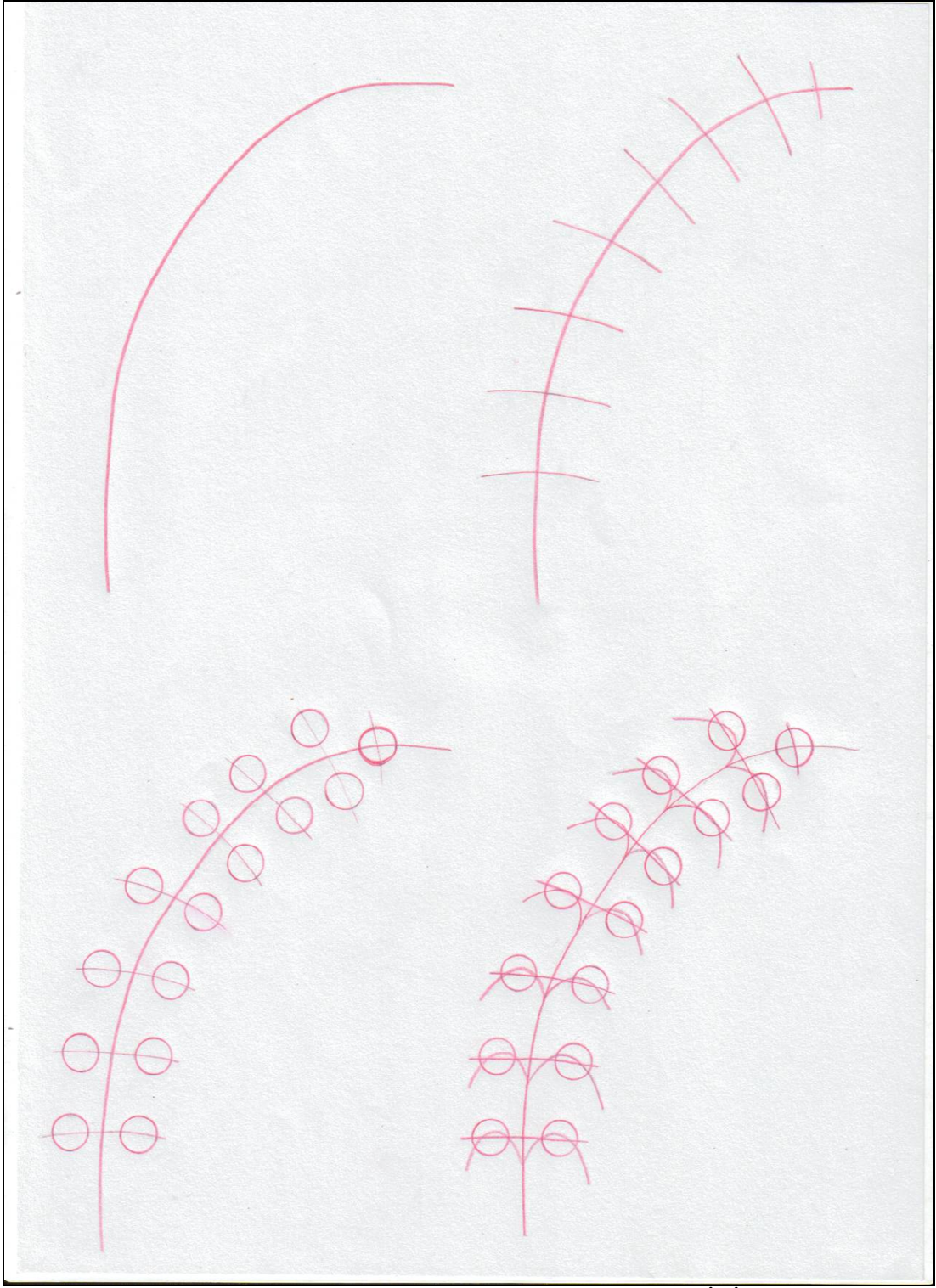
Şekil 2.29: Dal eğrisi üzerinde yukarıya bakan üç katlı sümbül motifi İş-İşlem basamakları

Şekil 2.30: Dal eğrisi üzerinde aşağıya bakan üç katlı sümbül motifi iş-işlem basamakları

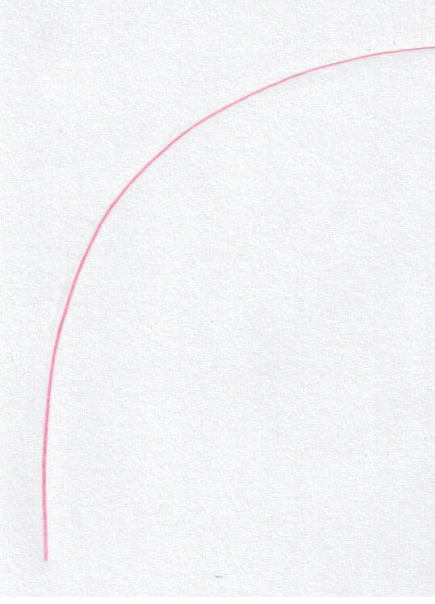
Şekil 2.31: Dal eğrisi üzerinde aşağıya bakan sekiz katlı sümbül motifi İş-İşlem basamakları

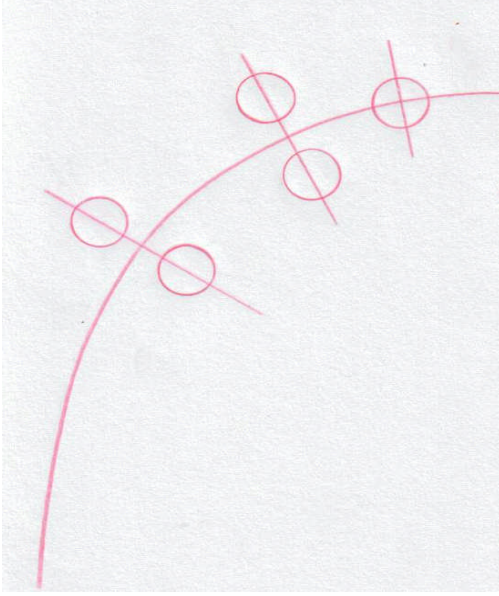
Şekil 2. 32: Dal eğrisi üzerinde aşağıya bakan sekiz katlı sümbül motifi İş-İşlem basamakları

UYGULAMA FAALİYETİ

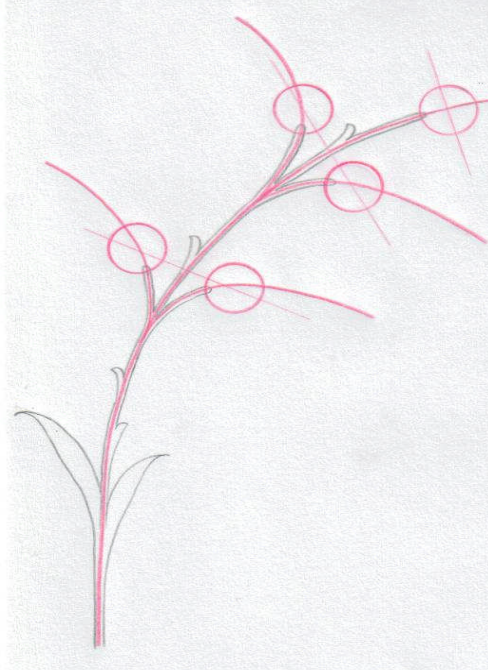
İşlem Basamakları	Öneriler
➤ 110 mm yüksekliğindeki dal eğrisini çiziniz.	➤ Perşömen kâğıdınızın altına mutlaka resim kağıdı yerleştiriniz ➤ Perşümen kâğıdının temizliğine dikkat ediniz. ➤ Parşomen kâğıdının üst kısmında 20 mm pay bırakmayı unutmayınız. ➤ Dal eğrisinin yüksekliğini 110 mm yapmaya önem veriniz. ➤ Dal eğrisinin eksen çizgisi olduğunu unutmayınız. ➤ Üç katlı sümbül motifi çizebilmek için; dal eğrisi üzerine üç çizgi çizmeye dikkat ediniz.
➤ Sümbül hizalarını belirleyiniz.	➤ Çizilecek çizgilerin aralıklarını yukarıya doğru sıklaştırarak çizmeye özen gösteriniz. ➤ Sümbül hizası çizgilerini dal eğrisinin dönüş kısmına çizmeye dikkat ediniz. ➤ Parşomen kâğıdının köşesine paralel olan dal eğrisi üzerine 35 mm ve 20 mm aralıklarla üç çizgi çizmeye özen gösteriniz. ➤ Çizgileri dal eğrisine 90° çizmeye dikkat ediniz.
➤ Sümbül hizası üzerine 10 mm.lik daireler çiziniz.	➤ Dairelerin sümbüllerin kaneviçesi olduğunu unutmayınız.

➤ Sümbül yönü çizgilerini çiziniz.

➤ Sümbüllerin sap kısımlarını ve dallarını çiziniz.

➤ Çizdiğiniz dairelerin 10 mm. ölçüsünde olmasına önem veriniz.

➤ Daireleri sümbül hizası çizgilerini ortalayarak çizmeye dikkat ediniz.

➤ Dal eğrisinin sağına ve soluna çizdiğiniz dairelerin dala olan uzaklığının eşit olmasına özen gösteriniz.

➤ Dairelerin dala olan uzaklığının 0,4 mm olmasına önem veriniz.

➤ Daldan başlayan yön çizgilerinin daireleri ortalayarak geçmesine dikkat ediniz.

➤ Sümbüllerin uçları yukarıya doğru olacak şekilde yön çizgilerini çizmeye önem veriniz.

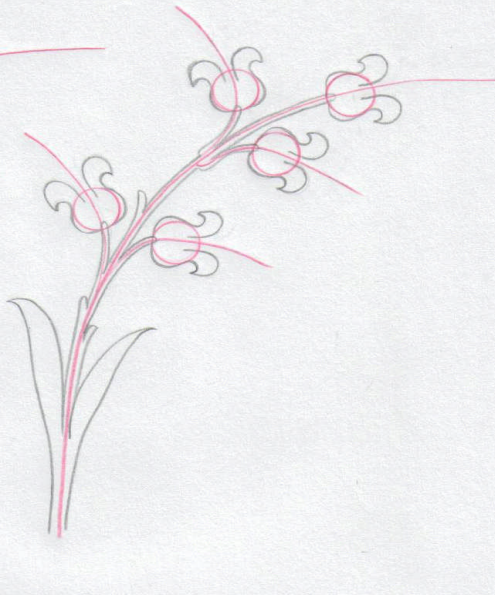
➤ Yön çizgilerinin hepsini aynı eğimde çizmeye dikkat ediniz.

➤ Sap kısımlarını ve dalları aynı biçimde çizmeye özen gösteriniz.

➤ Çanağın alt kısmının, dairenin dışına taşarak bombeleşmesi gerektiğini unutmayınız.

➤ Çanak yaprakları aynı biçim ve ölçüde çizmeye dikkat ediniz.

- Sümbül çanağını ve çanak yapraklarını çiziniz.

- Taç yaprakları çiziniz.

- Sümbül motifini temize çekiniz.

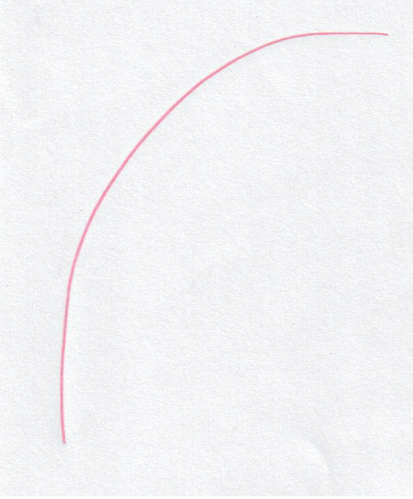
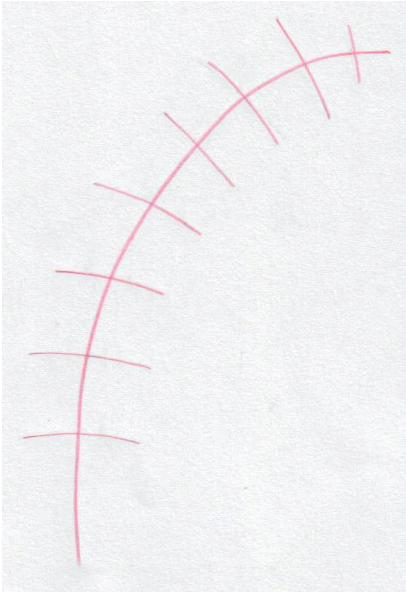
- Çizimlerinizin temiz olmasına özen gösteriniz.
- Motif çizim aşamalarına dikkat ediniz.
- Motif tekrarının önemini unutmayınız.
- Estetik çizgiler çizmeye özen gösteriniz.

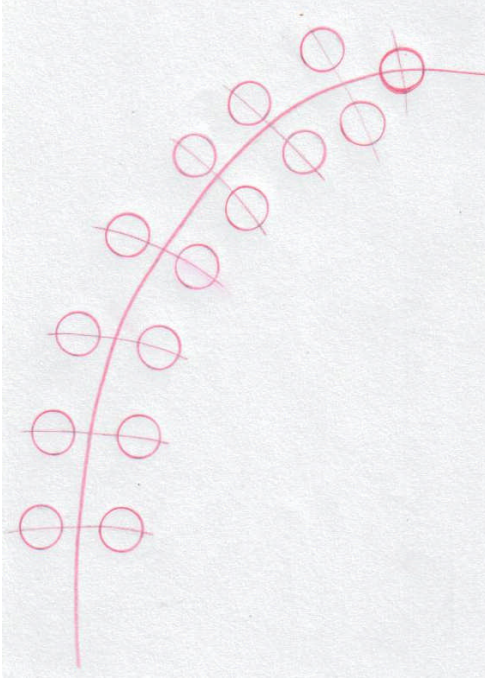
- Parşömen kağıtlarınızın şeffaf özelliğini kullanarak, motiflerinizi 2-3 defa önlü arkalı temize çekiniz.
- Her defasında bir önceki çizimi siliniz.
- Çizgilerinizin kesik kesik ve ekli olmamasına dikkat ediniz.
- Çizim aşamalarının her birini tek harekette çizmeye dikkat ediniz.

	➤ Dal eğrisi üzerinde yukarıya bakan üç katlı sümbül motifini tamamlayınız. ➤ Farklı büyüklüklerde motif çizim çalışmaları yapınız .

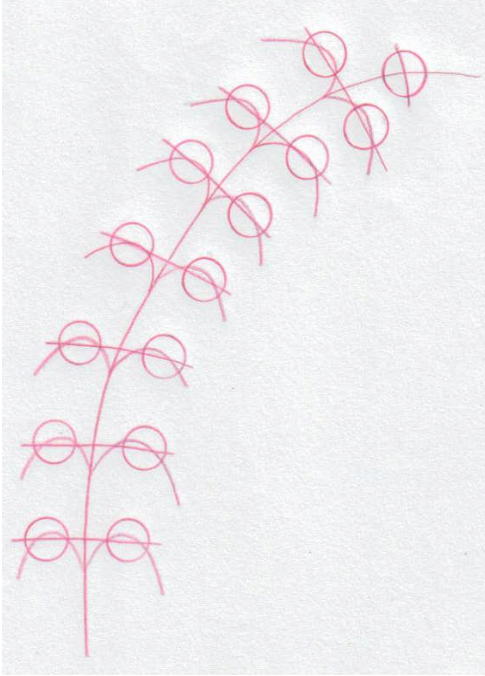

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ 115 mm. yüksekliğindeki dal eğrisini çiziniz. ➤ Sümbül hizalarını belirleyiniz. ➤ Sümbül hizası üzerine 0,8 mm'lik daireler çiziniz.	➤ Perşömen kâğıdınızın altına mutlaka resim kâğıdı yerleştiriniz ➤ Perşömen kâğıdının temizliğine dikkat ediniz. ➤ Parşömen kâğıdının üst kısmında 20 mm pay bırakmayı unutmayınız. ➤ Dal eğrisinin yüksekliğini 115 mm. yapmaya önem veriniz. ➤ Dal eğrisinin eksen çizgisi olduğunu unutmayınız. ➤ Sekiz katlı sümbül motifi çizebilmek için; dal eğrisi üzerine sekiz çizgi çizmeye dikkat ediniz. ➤ Çizilecek çizgilerin aralıklarını yukarıya doğru sıklaştırarak çizmeye özen gösteriniz. ➤ Sümbül hizası çizgilerini dal eğrisinin dönüş kısmına çizmeye dikkat ediniz. ➤ Parşömen kâğıdının köşesine paralel olan dal eğrisi üzerine 21 mm-20 mm-19 mm-18 mm-17 mm-16 mm-15 mm ve 10 mm aralıklarla sekiz çizgi çizmeye özen gösteriniz. ➤ Çizgileri dal eğrisine 90° çizmeye dikkat ediniz.

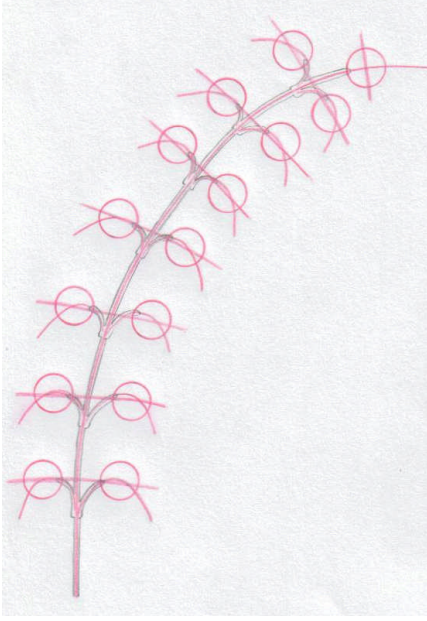
- Sümbül yönü çizgilerini çiziniz.

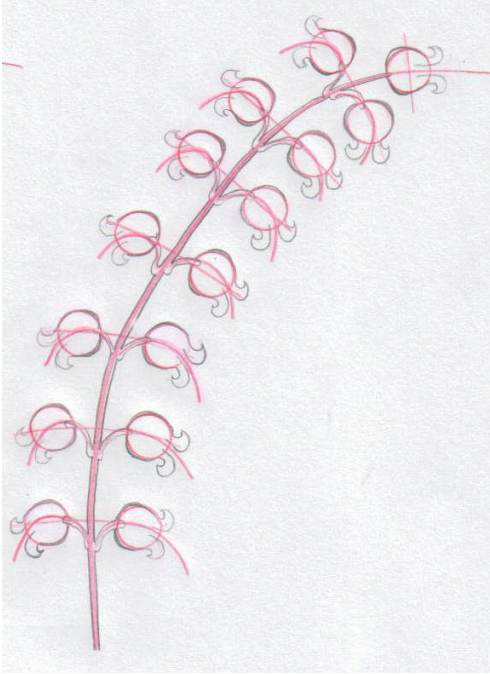
- Sümbüllerin sap kısımlarını ve dallarını çiziniz.

- Dairelerin sümbüllerin kaneviçesi olduğunu unutmayınız.
- Çizdiğiniz dairelerin 0,8 mm. ölçüsünde olmasına önem veriniz.
- Daireleri sümbül hizası çizgilerini ortalayarak çizmeye dikkat ediniz.
- Dal eğrisinin sağına ve soluna çizdiğiniz dairelerin dala olan uzaklığının eşit olmasına özen gösteriniz.
- Dairelerin dala olan uzaklığının 0,4 mm olmasına önem veriniz.

- Daldan başlayan yön çizgilerinin daireleri ortalayarak geçmesine dikkat ediniz.
- Sümbüllerin uçları aşağıya doğru olacak şekilde yön çizgilerini çizmeye önem veriniz.
- Yön çizgilerinin hepsini aynı eğimde çizmeye dikkat ediniz.
- Sap kısımlarını ve dalları aynı biçimde çizmeye özen gösteriniz.
- Çanağın alt kısmının, dairenin dışına taşarak bombeleşmesi gerektiğini unutmayınız.
- Çanak yaprakları aynı biçim ve ölçüde çizmeye dikkat ediniz.

- Sümbül çanağını ve çanak yapraklarını çiziniz.

- Taç yaprakları çiziniz.

- Çizimlerinizin temiz olmasına özen gösteriniz.

- Motif çizim aşamalarına dikkat ediniz.

- Motif tekrarının önemini unutmayınız.

- Estetik çizgiler çizmeye özen gösteriniz.

- Parşömen kağıtlarınızın şeffaf özelliğini kullanarak, motiflerinizi 2-3 defa önlü arkalı temize çekiniz.

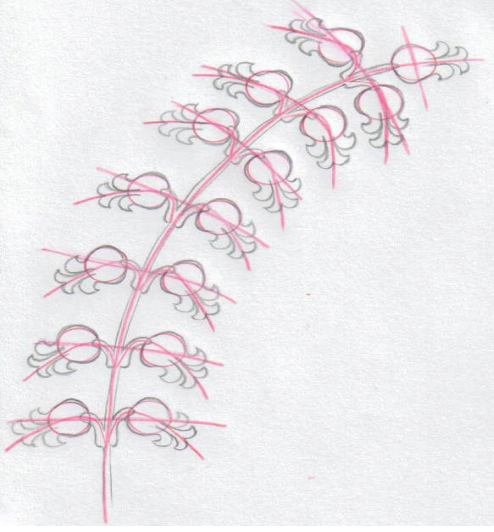
- Her defasında bir önceki çizimi siliniz.

- Çizgilerinizin kesik kesik ve ekli olmamasına dikkat ediniz.

- Çizim aşamalarının her birini tek harekette çizmeye dikkat ediniz.

- Farklı büyüklüklerde motif çizim çalışmaları yapınız.

- Dal eğrisi üzerinde aşağıya bakan, sekiz katlı sümbül motifini İş-İşlem basamaklarından faydalanarak çiziniz.

- Sümbül motifini temize çekiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Bu faaliyet sonunda kazandığınız bilgileri aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz. (Aşağıdaki sorulardan doğru olan şıkkı işaretleyiniz.)

1. Sümbül ustasının en önemli özelliği aşağıdakilerden hangisidir?
A) Mor fırça vuruşları
B) Yeşil fırça vuruşları
C) Siyah fırça vuruşları
D) Mavi fırça vuruşları
2. Aşağıdakilerden hangisi erken tarihli sümbül motiflerinin uçlarının yönünü belirtir?
A) Sağa
B) Sola
C) Yukarıya
D) Aşağıya
3. Sümbül motifi aşağıdaki yüzyıllardan hangisinde yaygın olarak kullanılmıştır?
A) 15. yüzyıl
B) 16. yüzyıl
C) 17. yüzyıl
D) 18. yüzyıl
4. Aşağıdakilerden hangisi sümbül dallarına olan tutkuları ile tanınan eserler ortaya çıkarmıştır?
A) Kara Memi
B) Musli
C) Baba Nakkaş
D) Levni
5. Sümbül ustasının asimetri gelişimini sınırladığı üslup aşağıdakilerden hangisidir?
A) Naturalist üslup
B) Dört çiçek üslubu
C) Haliç üslubu
D) Saz üslubu

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı (değerlendirme kriterleri) karşılaştırınız, cevaplarınız doğru ise uygulamalı teste geçiniz. Yanlış cevap verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar ediniz.

UYGULAMALI TEST

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız beceriler doğrultusunda; parşömen kâğıtlarınızı A4 ölçülerinde keserek, üst tarafından 20 mm’lik aralık bırakarak sola bakan 200 mm.lik dal eğrisi üzerine beş katlı sümbül motiflerini tekniğine uygun olarak çiziniz. Uygulamayı aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.

(Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet” ve “Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.)

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Parşömen kâğıtlarınızı A4 ölçülerinde kestiniz mi?		
2. Parşömen kâğıdınızın altına resim kâğıdı yerleştirdiniz mi?		
3. Parşömen kâğıdının temizliğine dikkat ettiniz mi?		
4. Parşömen kâğıdının üst kısmında 20 mm pay bıraktınız mı?		
5. Dal eğrisini 200 mm. yükseklikte çizdiniz mi?		
6. Dal eğrisi üzerine sümbül motifi kat sayısı kadar aralıkları belirleyip sümbül hizası çizgilerini çizdiniz mi?		
7. Sümbül hizası üzerine istenen ölçülerde daireler çizdiniz mi?		
8. Sümbül yönü çizgilerini çizdiniz mi?		
9. Sümbüllerin sap kısımlarını ve dallarını çizdiniz mi?		
10. Sümbül çanağını ve çanak yapraklarını çizdiniz mi?		
11. Sümbül çanaklarının alt kısmını, dairenin dışına taşıyarak bombeleştirdiniz mi?		
12. Çanak yaprakları aynı biçim ve ölçüde çizmeye dikkat ettiniz mi?		
13. Çizimlerinizin temiz olmasına özen gösterdiniz mi?		
14. Taç yaprakları çizdiniz mi?		
15. Sümbül motifini temize çektiniz mi?		
16. Çizgilerinizin kesik kesik ve ekli olmamasına dikkat ettiniz mi?		
17. Çizim aşamalarının her birini tek harekette çizmeye dikkat ettiniz mi?		
18. Sümbül motifini temize çektiniz mi ?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “Evet” ise modül değerlendirmeye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandığınız bilgileri aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Aşağıdaki sorularda boşluk bırakılan yerlere uygun kelime veya kelimeleri yazınız.

1. XVI. yüzyıl Kanuni devrinde, Sarayın baş nakkaşı Kara Memi tarafından “.....” ortaya çıkarılmıştır.
2. Kara Memi ve dönemin değerli sanatçılarının, ... stilizasyonundaki başarıları, ne kadar iyi birer gözlemci olduklarını bizlere kanıtlamaktadır.
3. Kökten çıkarak uzunca bir dallı yukarı doğru çizilen; genellikle tek sap üzerinde tek bir çiçek olarak yer alan Zambak motifi .....dendir.
4. Çoğunlukla tek dalda yer alan çanağın üzerinde, ... sağda, ... solda olmak üzere üst üste binerek yukarıya doğru küçülen .....taç yapraklı bir motiftir.
5. Motifin ..... ve ..... yapılan farklılıklarla Zambak motifi çeşitleri oluşur.
6. Özelliği sümbül dalları olan birbirleri ile yakından ilişkili, dışbükey ve yaprak dilimi kenarlı bir grup tabak ..... eserlerinin arasındadır .
7. Sümbüllü dizide en erken tarihli olarak sümbül çiçeklerinin uçları ..... doğrudur.
8. “.....” olarak adlandırabileceğimiz daha verimli ikinci bir ressam ilk evreden sonraki grubu yapmıştır.
9. Sümbül ustasının eserlerinin en önemli özelliği ..... vuruşlarıdır.
10. “Sümbül Ustası’nın eserleri .....’na çok uygun olan asimetri gelişmesini sınırlamıştır.

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı (Değerlendirme kriterleri) karşılaştırınız, cevaplarınız doğru ise uygulamalı teste geçiniz. Yanlış cevap verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar ediniz.

PERFORMANS TESTİ (YETERLİK ÖLÇME)

Kazandığınız beceriler doğrultusunda; A4 ölçülerinde kestiğiniz parşömen kağıtlarınıza üstten 20 mm antet payını bırakarak hazırlamış olduğunuz birinci kağıda düz eksen üzerinde zambak motifini, ikinci kağıda sola bakan dal eğrisi üzerinde, sekiz katlı aşağıya bakan sümbül motifini çizersiniz. Bu uygulamayı aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz. (Bu uygulama kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet” ve “Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.)

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Parşömen kâğıtlarınızı A4 ölçülerinde kestiniz mi?		
2. Parşömen kâğıdının altına resim kağıdı koydunuz mu?		
3. Parşömen kağıdınıza istenen ölçülerde antet ve kılavuz çizgilerinizi çizdiniz mi?		
4. Kılavuz çizgilerinin üzerine zambak motifinin eksen çizgisini çizdiniz mi?		
5. 75 mm’lik elipsi çizdiniz mi?		
6. Alttaki 10 mm’lik aralığın alt çizgisine degecek şekilde 10 mm’lik daireyi çizdiniz mi?		
7. 10 10 mm’lik dairenin sağına, soluna ve tam üstüne aynı ölçülerde daireler çizdiniz mi?		
8. 0,7 mm’lik daireyi üst dairenin yanına, üstteki dairenin tepe çizgisine degecek şekilde çizdiniz mi?		
9. 0,5 mm’lik daireyi eksen çizgisini ortalarak çizdiniz mi?		
10. 0,5 mm’lik dairenin sağına ve soluna aynı ölçülerde üstten ikinci kılavuz çizgisini ortalarak çizdiniz mi?		
11. Çanağı ve sapı 20 mm’lik aralığın alt çizgisinden başlayarak çizdiniz mi?		
12. Çanağın üstüne birinci kat taç yaprak çizdiniz mi?		
13. İkinci kat taç yaprakları çizdiniz mi?		
14. Üçüncü kat taç yaprakları çizdiniz mi?		
15. Zambağın tepe kısmını çizdiniz mi?		
16. Motifi temize çektiniz mi?		
17. 200 mm’lik sola bakan dal eğrisini çizdiniz mi?		
18. Dal eğrisi üzerine 8 katlı aşağıya bakan sümbül motifi için 7 kat aralıkları belirleyip sümbül hizası çizgilerini çizdiniz mi?		
19. Sümbül yönü çizgilerini çizdiniz mi?		
20. Sümbüllerin sap kısımlarını ve dallarını çizdiniz mi?		
21. Sümbül çanağını ve çanak yapraklarını çizdiniz mi?		
22. Çizim aşamalarının her birini tek harekette çizmeye dikkat ettiniz mi?		
23. Motifi temize çektiniz mi ?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız modülü tekrar ediniz. Cevaplarınız doğru ise bir sonraki modüle geçmek için ilgili kişiler ile iletişim kurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYET -1 CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1	A
2	D
3	C
4	B
5	D

ÖĞRENME FAALİYETİ -2 CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1	A
2	C
3	B
4	B
5	D

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

Sorular	Cevaplar
1	Naturalist üslup
2	Çiçek
3	Yarı üsluplaştırılmış çiçekler
4	Üç, üç, altı
5	Çanak, tepe kısına
6	Musli ‘nin
7	Yukarı
8	Sümbül ustası
9	Mor fırça
10	Saz üslubu

KAYNAKÇA

- AKAR Azade, Cahide KESKİNER, **Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif**, İstanbul, 1978.
- ALPASLAN Aker, Serap ETİKE, Arsal İMER, Şükran KOMSUOĞLU, Mine SEÇKİNÖZ, **Resim II**, Ankara ,1986.
- ALTUN A., A. ALTUN, Ş. YETKİN, İznik Çini Fırınları Kazısı II. Dönem, İstanbul, 1989.
- ASLANAPA Oktay, **Türk ve İslam Sanatı III**, İstanbul, 1959.
- ASLANAPA Oktay, **Türk Sanatı I**, İstanbul, 1972.
- ASLANAPA Oktay, **Türk Sanatı**, İstanbul, 1989.
- ATASOY Nurhan, John ROBY, **İznik Seramikleri**, London, 1989.
- BAKIR Dr. Sitare Turan, **İznik Çinileri ve Gülbenkian Koleksiyonu**, Ankara, 1999.
- BİROL İnci, Çiçek DERMAN ,**Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, İstanbul, 1991.
- İNALCIK Halil, Gürsel RENDA, **Osmanlı Uygarlığı 2**, İstanbul, 2003.
- GLASSIE Henry, **Günümüzde Geleneksel Türk Sanatı**, İstanbul, 1993.
- KILIÇKAN Hüseyin, **Bezeme**, İstanbul, 2004.
- ÖNEY Gönül, **Türk Çini Sanatı**, İstanbul, 1976.
- ÖZKUL FINDIK Nurşen, **Osmanlı Seramikleri**, Ankara, 2001.
- ŞAHİN Faruk, **Türk Çini Sanatı Süslemeciliği**, Kütahya, 1985.